ELEKTROWNIA WOJSKOWEJ SKŁADNICY TRANZYTOWEJ NA WESTERPLATTE

WESTERPLATTE MILITARY TRANSIT DEPOT POWER STATION

POWSTANIE OBIEKTU
CREATION OF THE OBJECT

Aby prawidłowo funkcjonować, polska placówka na Westerplatte musiała być całkowicie niezależna. Konieczne było zatem uruchomienie własnej stacji elektrogeneratorów. Obiekt mieszczący generatory spalinowe miał sprostać temu zadaniu oraz umożliwić pracę elektrycznych dźwigów przy wyładunku i załadunku materiałów w basenie amunicyjnym. Roboty budowlane rozpoczęły się 25 maja 1926 r., a pod koniec tego roku elektrownię odebrała strona polska. Prace wykończeniowe przeciągnęły się jednak aż do 1928 r. Budynek elektrowni – wraz ze znajdującymi się wewnątrz silnikami, stacją transformatorową i pompami – był kluczowym obiektem technicznym Składnicy.

In order to ensure its smooth operation, the Polish Depot at Westerplatte had to be self-sufficient in terms of electric power supply. It was therefore necessary to set up the Depot's own power station. The facility housing the combustion generators, which would also power electric cranes for loading and unloading materials in the ammunition basin, was expected to meet this challenge. Construction started on 25 May 1926 and by the end of that year, the power station was commissioned and handed over to Poland. The completion of the work on the building interior, however, was delayed until 1928. The power station building – with the engines, the transformer station, and the pumps – was a key technical facility of the Depot.

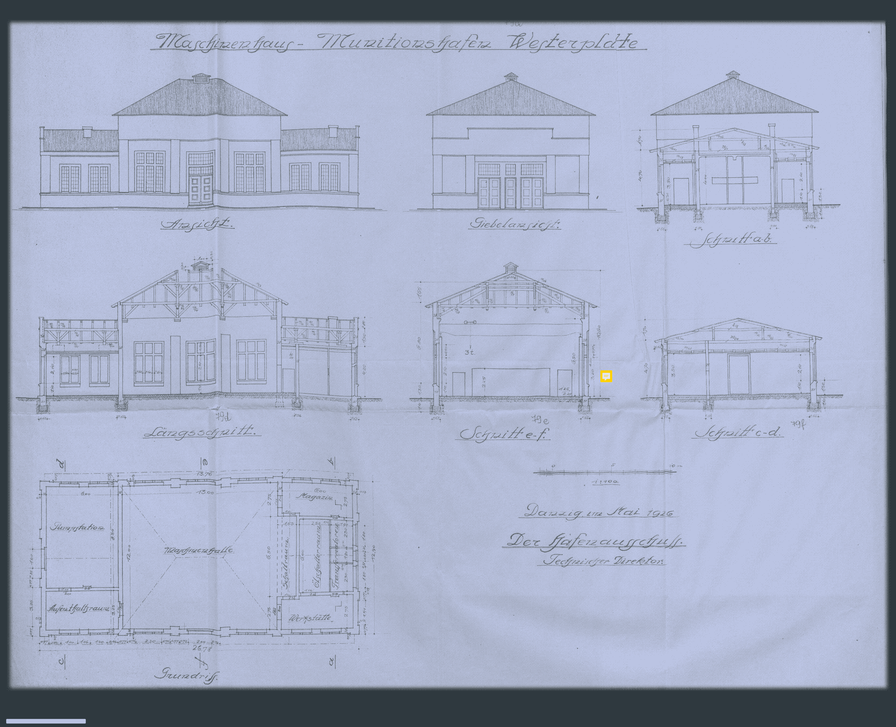

Dokumentacja projektowa budynku elektrowni z 1926r. wraz z aranżacją i przebudową wnętrza z 1928 r. Rzuty ścian oraz przekroje konstrukcji pozwoliły w najdrobniejszych szczegółach zrewaloryzować najwięksoy kubaturowo zachowany obiekt dawnej Składnicy. Podstawą projektu była wstępna koncepcja sporządzona przez inż. Maurycego Ogseln-Bronikowskiego, kierownika polskiej komisji budowlanej, który z ramienia rządu polskiego zajmował się nadzorowaniem inwestycji na Westerplatte

Design documentation of the 1926 power station building, showing the 1928 arrangement and conversion of the interior. The projections of the walls and cross-sections of the buildings structure have made it possible to re-calculate in the smallest detail the largest (in terms of volume) building of the former Depot. The project was based on a preliminary design by Maurycy Ogseln-Bronikowski, an engineer and head of the Polish Construction Commission, who, on behalf of the Polish government, supervised the construction project at Westerplatte

Silniki o mocy 300 kWh (duży silnik) i 100 kWh (mały silnik) zostały przygotowane i zmontowane przez pracowników spółki Danziger Werft. Na zdjęciu widać moment serwisowania silnika; a na drugim planie – znajdująca się we wschodniej części głównej sali nieistniejącą już tablicę rozdzielczą sterującą pracą dźwigów. Koniec lat dwudziestych XX w.

Engines with a power of 300 kWh (large engine) and 100 kWh (small engine) were prepared and assembled by employees of the Gdańsk shipyard. In the photo you can see the moment of engine service and in the background, located in the eastern part of the main hall, the now non-existent switchboard controlling the operation of the cranes. Late 1920s

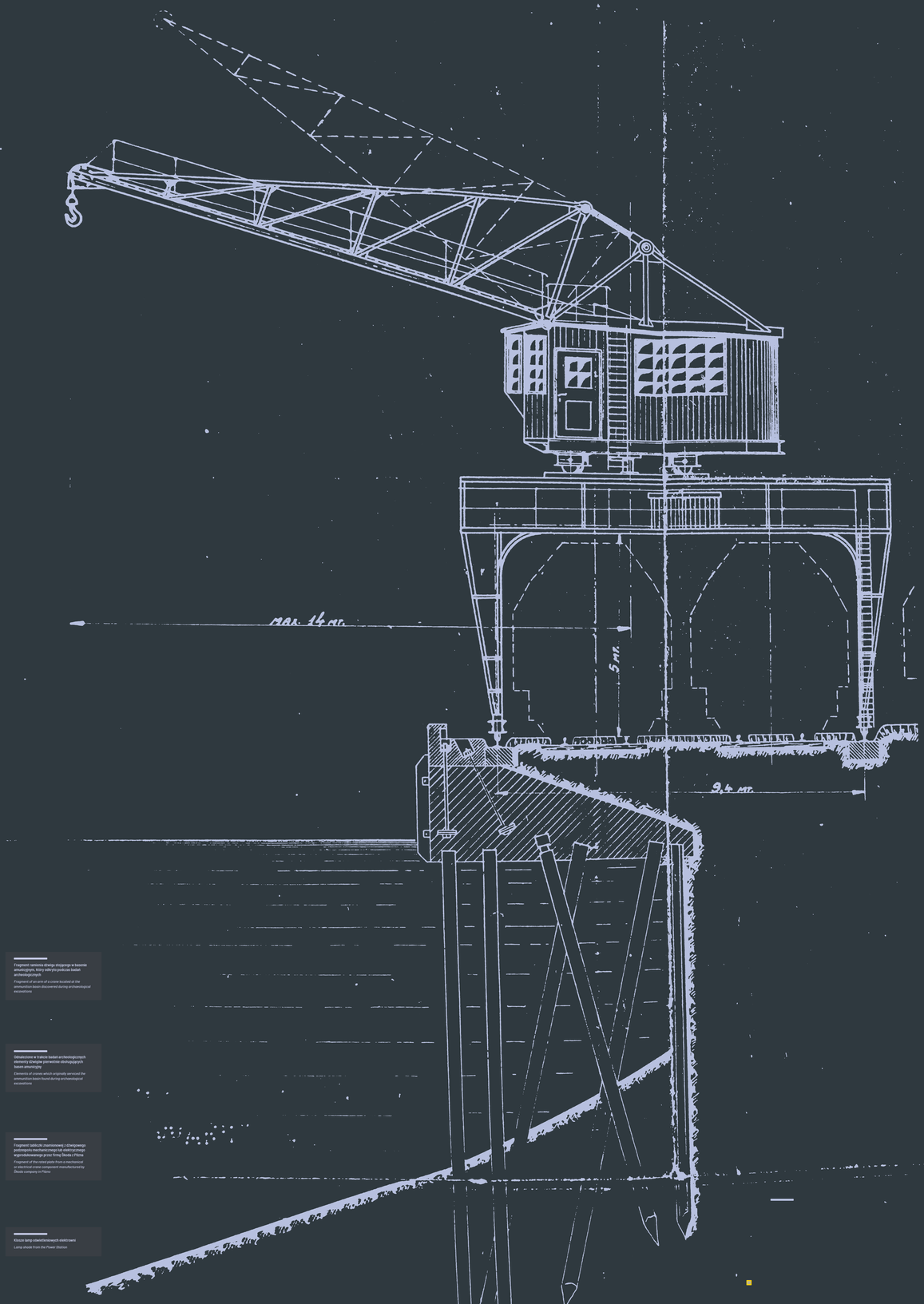

Fragment ramienia dźwigu stojącego w basenie amunicyjnym, który odkryto podczas badań archeologicznych

Fragment of an arm of a crane located at the ammunition basin discovered during archaeological excavations

Odnalezione w trakcie badań archeologicznych elementy dźwigów prawdziwie obsługujących basen amunicyjny

Elements of cranes which originally serviced the ammunition basin found during archaeological excavations

Fragment tabliczki znamionowej z dźwigowego podstawowy mechanicznego lub elektrycznego wyprodukowanego przez firmę Škoda z Pilzna

Fragment of the rated plate from a mechanical or electrical crane component manufactured by Škoda company in Pilzno

Klosz lamp oświetlenowych elektrowni

Lamp shade from the Power Station

Projekt jednego z dwóch nabrzeżnych ruchomych żurawi o udźwigu 5 t. Na plan zostały naniesione odkryte podczas badań archeologicznych elementy dźwigów, z zaznaczeniem ich prawdopodobnego położenia

Design of one of the two quay mobile cranes with a lifting capacity of 5 t. The plan includes elements of cranes discovered during archaeological excavations, indicating their probable location

DŹWIGI
CRANES

Aby ułatwić i usprawnić prace przy nabrzeżu, zdecydowano o wzniesieniu przy basenie amunicyjnym sześciu dźwigów o napędzie elektrycznym zasilanych prądem z elektrowni. Wykonaniem konstrukcji kratownicowej i montażem żurawi zajęło się Towarzystwo Fabryki Machin i Odlewów K. Rudzki i S-ka w Warszawie, natomiast podzespoły mechaniczne i elektryczne dostarczyła firma Škoda z Pilzna.

Pod koniec 1926 r. dźwigi oddano do użytku; po przejęciu przez Niemców Westerplatte nadal były one używane do prac przeładunkowych. W 1945 r. południową część basenu amunicyjnego wraz z przyległą infrastrukturą została zniszczona wskutek alianckich nalotów lub przez wycofujące się wojska niemieckie. W latach 2016-2021 podczas badań archeologicznych prowadzonych przez Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, przy udziale jednostek saperskich oczyszczających teren Westerplatte, odkryto 41 elementów opisanych dźwigów.

In order to facilitate and streamline the Westerplatte quay operations, it was decided to erect six cranes, powered by electricity generated by the power station, near the ammunition basin. The construction of the grid structure and assembly of the cranes was carried out by Towarzystwo Fabryki Machin i Odlewów K. Rudzki i S-ka in Warsaw, while mechanical and electrical components were provided by Škoda from Pilzno.

At the end of 1926, the cranes were commissioned for service; after Westerplatte fell to the Germans, they were still used for transhipping operations. In 1945, the southern part of the ammunition basin, together with the adjacent infrastructure, was destroyed during the Allied air raids or by the retreating German troops. In the period 2016-2021, forty-one elements of the above mentioned cranes were discovered during archaeological dig by the Museum of the Second World War in Gdańsk, with the participation of military engineers charged with clearing the Westerplatte area.

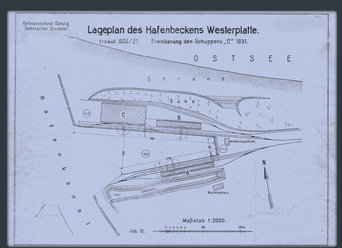

Basen amunicyjny według stanu z 1938/1939 r. Projekt lokalizacji dźwigów wraz z układem torów kolejowych rozmieszczonych po obu stronach magazynów. Wzdłuż dwóch nabrzeży zamontowano sześć żurawi: cztery o udźwigu 2,5 t i dwa o udźwigu 5 t. Wszystkie wykonano w jednakowej konstrukcji

Ammunition basin as of 1938/1939. Plan of the cranes location along with the layout of the railway tracks found on either side of the warehouses. Six cranes were installed along two quays: four with a lifting capacity of 2,5 t and two with a lifting capacity of 5 t. All of them were of the same type

Widok na basen amunicyjny. Rozładunek materiałów wojskowych z okrętu transportowego ORP Willa. Początek lat trzydziestych XX w.

View of the ammunition basin. Unloading of military supplies from the ORP Willa transport vessel. Early 1930s

WYSPA
ISLAND

Ujście Wisły do Zatoki Gdańskiej, w pobliżu którego wzniesiono twierdzę Wisłoujście, na przełomie XV i XVI w. zaczęło się w wyraźny sposób wypłycać i zamulać. Proces odkładania się osadów rzecznych oraz niesionego przez prądy morskie piasku doprowadził około połowy XVII w. do powstania w tym miejscu dwóch wysp. Pierwsza z nich, czyli płyta wschodnia (Ost-Platte), dość szybko połączyła się ze stałym lądem. Płyta zachodnia (West-Platte) zachowała wyspowy charakter aż do połowy XIX w. Wzdłuż jej południowo-zachodniego brzegu powstała zachodnia odnoga Wisły, tworząc nowy tor wodny (niem. Neufahrwasser) prowadzący do gdańskiego portu.

At the turn of the 15th and 16th centuries, the Vistula estuary at the Gulf of Gdańsk, near which the "Wisłoujście" Fortress was erected, started getting noticeably shallower and silted up. Around the middle of the 17th century, the process of deposition of river sediments and sand carried by sea currents led to the formation of two islands at the site. The first, the Eastern Plate (Ost-Platte), fairly quickly merged with the mainland. The Western Plate (West-Platte) remained an island until the mid-19th century. A new Vistula distributary was created along its south-western bank, creating a new waterway (German Neufahrwasser) leading to the port of Danzig.

Mapa z zaznaczonymi drewniano-ziemnymi fortyfikacjami pruskimi

Map showing Prussian timber-and-earth fortifications

BASTION
BASTION

Strategiczne położenie Westerplatte u ujścia największej z polskich rzek, a zarazem – przy wejściu do portu w Gdańsku, dostrzegały różne armie. Pierwszym starciem stoczonym w tym miejscu była bitwa wojsk francuskich z armią rosyjską w 1734 r. Zakończyła się ona zwycięstwem Rosjan. Dowiedzione wtedy znaczenie wyspy sprawiło, że gdy po I rozbiorze Polski Westerplatte stało się częścią Prus, zbudowano tu cztery obronne szańce.

W 1807 r. wojska napoleońskie zaatakowały i zdobyły broniony przez Prusaków i Rosjan Gdańsk. Francuzi rozbudowali fortyfikacje miasta. Prace prowadzone były także na Westerplatte. W 1813 r. wojska rosyjsko-angielskie, sprzymierzone przeciw Francji, zaatakowały miasto. 16 września rozpoczęto szturm Westerplatte. Choć nie zostało ono zdobyte, 29 listopada Gdańsk skapitulował.

Wojsko pruskie rozbudowywało umocnienia Westerplatte aż do czasów I wojny Światowej.

Westerplatte's strategic location at the mouth of Poland's largest river and at the same time at the entrance to the port in Danzig was recognised by a number of different military commanders. The first battle that took place at Westerplatte was fought by the French and the Russian armies in 1734. It ended with the Russian victory. The strategic significance of the island that was demonstrated at the time, resulted in the construction of four defensive earthworks when Westerplatte became part of Prussia, following the first partition of Poland.

In 1807, Napoleon's army attacked and captured the city of Danzig, which was defended by the Prussian and the Russian troops. The French then expanded the city's fortifications and works were also carried out at Westerplatte. In 1813 the city was stormed by Russian and English troops who were allied against France. On 16 September the storming of Westerplatte began. Although it was not captured, Danzig surrendered on 29 November.

The Prussian army continued to expand the fortifications at Westerplatte until the First World War (1914-1918).

Mapa ujścia Wisły z poł. XVII w.

Map of the Vistula Estuary from the mid- 17th century

MILITARIA, XVIII W. – POCZĄTEK XX W.
MILITARIA, 18TH CENTURY – EARLY 20TH CENTURY

Kule armatnie i pociski muszkietowe – pozostałości po walkach z 1734 r.

Cannon and musket balls – artefacts dating back to the battles in 1734

Rosyjska 3-funtowa kula do armaty pułkowej lub okrętowej

Russian 3-pound cannonball: a field or ship cannon

Francuska 18-funtowa kula armatnia

French 18-pound cannonball

Kula do francuskiego karabinu skałkowego Mle 1777

Musket ball from the French flintlock infantry weapon, Musket mod. 1777

Kula do rosyjskich karabinów skałkowych kalibru 18,8 mm stosowanych do 1858 r.
Pocisk może pochodzić zarówno z walk w 1734 r., jak i z czasów wojen napoleońskich

Musket ball from a Russian flintlock 18.8 mm musket in use until 1858. The item may date back to either the 1734 battles or to the Napoleonic Wars

Kule armatnie i pociski muszkietowe – pozostałości po walkach w 1807 i 1813 r.

Cannon and musket balls – artefacts from the battles of 1807 and 1813

Kula karabinowa lub pistoletowa do francuskiej broni skałkowej Mle 1777 i jej pochodnych

Musket or pistol ball from a French flintlock weapon type Musket Model 1777 and its derivatives

Pruskie kule kartaczowe do armat 3-, 8- i 12-funtowych

Ball from a Prussian canister shot used in 3, 8, and 12-pound canons

Fragment granatu do francuskiej 8-calowej haubicy odgłniaczej

Fragment of a shell from a French 8-inch howitzer

Klamra od pasa oraz znaki tożsamości (tzw. nieśmiertelniki) żołnierzy Cesarstwa Niemieckiego z oddziałów artyleri stacjonujących na Westerplatte w okresie i wojny światowej

Belt buckle and identification tags (so-called dog tags) of the Imperial German artillery troops stationed at Westerplatte during WWI

Pruskie guziki wojskowe wz. 1842 z oznaczeniami numerów kompanii noszone na naramiennikach mundurów

Prussian military buttons, from 1842, with company numbers, worn on the uniform epaulettes

Guziki Cesarskiej Marynarki Wojennej używane w latach 1871–1918

Buttons of the Imperial German Navy in use in the period 1871–1918

Guzik żołnierza francuskiego z 30. Pułku Piechoty Liniowej, z okresu napoleońskiego

A button of a French soldier from the 30th Line Infantry Regiment, Napoleonic Period

Guzik rangowy sierżanta wprowadzony w wojsku pruskim w 1848 r. Tego typu guziki, noszonych na stójce kołnierza munduru po obu stronach szyi, używano także w armii Cesarstwa Niemieckiego do 1918 r.

Sergeant's button, introduced into the Prussian army uniforms in 1848. This type of button, worn on both sides of the stand-up collar was also used in the Imperial German Army until 1918

KURORT
RESORT

Zanim na Westerplatte przybyli polscy żołnierze, przez ponad 100 lat miejsce to było kojarzone z wypoczynkiem i walorami uzdrowiskowymi. Pierwsi letnicy pojawili się tutaj na początku XIX w. Właściwy rozwój kąpieliska rozpoczął się w 1838 r., wraz z powstaniem pierwszego domu kuracyjnego oraz zakładu kąpielowego. W kolejnych dekadach, po przekształceniu Westerplatte w półwysep (1845 r.), wybudowano wychodzące w morze molo, kabiny kąpielowe (tzw. łazienki), a także budynek do zażywania ciepłych kąpieli morskich oraz specjalistycznych, leczniczych. Na terenie kurortu zaczęły powstawać pensjonaty, hotele i wille letniskowe. Wybudowano przystań dla statków, a pod koniec lat osiemdziesiątych XIX w. półwysep zelektryfikowano. Rozkwit miejsca przypadł na przełom XIX i XX w. W tym okresie kurort odwiedzało nawet 120 tys. gości rocznie. Kres jego świetności nastąpił wraz z wybuchem I wojny światowej.

Before Polish servicemen arrived at Westerplatte, for over 100 years the site had been known as a popular leisure and health resort. The first spa visitors arrived there at the beginning of the 19th century. The actual development of the health resort began in 1838 with the construction of the first spa and bathing establishment. In subsequent decades, after Westerplatte converted into a peninsula (1845), a pier was built extending into the sea, along with bathing cabins (so-called bathrooms) and a facility for warm sea baths and specialist medical baths. Guesthouses, hotels, and vacation villas were built too. A ships marina was constructed, and the entire peninsula was electrified at the end of the 1880s. The boom came at the turn of the 20th century. During this period, 120,000 visitors came to the resort. Its heyday was over with the outbreak of WWI.

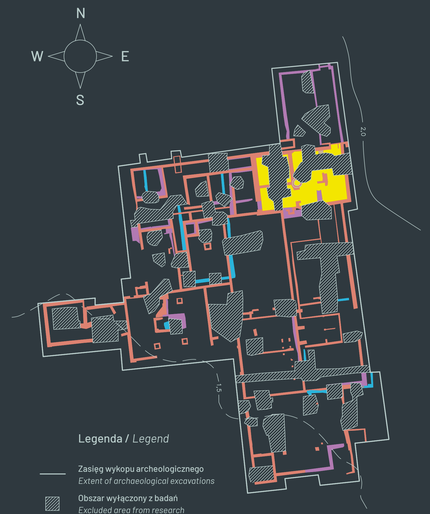

Legenda / *Legend*

- Zasięg wykopu archeologicznego / *Extent of archaeological excavations*
- Obszar wyłączony z badań / *Excluded area from research*
- Blokhauz / *Blockhouse*
- Mur ceglany / *Brick wall*
- Kamień / *stone*
- Beton / *Concrete*

Plan relikt ów budynku dawnego Kurhausu (późniejszego kasyna podoficerskiego) odkrytych w latach 2018–2019

Plan of the archaeological excavations of the former Kurhaus building (later NCO mess hall) discovered in 2018-2019

Żeton sygnowany nazwiskiem przedostatniego dzierżawcy kurortu na Westerplatte – H. Reissmana

Token signed with the name of the second-to-last leaseholder of the Westerplatte resort – H. Reissman

Żetony umożliwiające wypożyczenie ręczników i strojów kąpielowych w kurorcie na Westerplatte

Tokens for renting towels and swimwear at the Westerplatte resort

Łyżeczka sygnowana nazwiskiem ostatniego dzierżawcy kurortu na Westerplatte – Rudolfa Lettaua

Teaspoon with the name of the last leaseholder of the Westerplatte resort – Rudolf Lettau

Elementy zastawy stołowej wyprodukowanej w Berlinie na potrzeby domu kuracyjnego na Westerplatte

Elements of tableware manufactured in Berlin for the Westerplatte spa establishment

Kufel do piwa z sygnaturą kurortu na Westerplatte

Beer mug with markings of the Westerplatte health resort

Butelki po napojach serwowanych na terenie kurortu:

a. Wytwórnia Kähler & Schuster AG Danzig, II poł. XIX w.

b. Gdańska Fabryka Wody Mineralnej Dr. Lewschinski, początek XX w.

c. Lwowska fabryki wódek i likierów J.A. Baczewskiego, początek XX w.

Beverage bottles served in the resort:

a. Manufacturer Kähler & Schuster AG Danzig, 2nd half of the 19th century

b. Danzig Mineral Water Factory Dr. Lewschinski, early 20th century

c. Lviv Vodka and Liqueur factory J.A. Baczewski, early 20th century

Talerz z widokiem kanału portowego i nabrzeży na Westerplatte oraz w Nowym Porcie (XIX/XX w.)

Plate with a painted view of the port channel and quays at Westerplatte and Neufahrwasser (today Nowy Port) (19th/20th century)

Fajki z glinki kaolinowej, II poł. XIX w.

Kaolin clay pipes, 2nd half of the 19th century

ZAŁOGA
GUARD UNIT

WST była jedyną jednostką Wojska Polskiego II Rzeczpospolitej stale stacjonującą poza granicami kraju. Pierwszy oddział wartowniczy przybył na teren Składnicy 18 stycznia 1928 r. Do połowy lat trzydziestych XX w. załoga WST była skoszarowana w stałej ograniczonych budynkach letniskowych, a teren pełnym spu nie był odpowiednio przygotowany do ewentualnej obrony.

Zgodnie z wytycznymi Rady i Ign Narodów załoga Westerplatte mogła liczyć 88 żołnierzy. Dowodził nią komendant Składnicy. Służba żołnierzy trwała sześć miesięcy. By trafić na pełnienie należało wykazać się wcześniejszą nienaganną służbą, bardzo dobrym wyszkoleniem i osiągnięciami w swoich specjalnościach wojskowych. Ponadto żołnierz musiał być wolnym od nałogów kawalerem i mieć minimum 170 cm wzrostu.

WTO was the only unit of the Second Polish Republic Army stationed permanently outside the country's borders. The first guard unit arrived at Westerplatte on 18 January 1928. Until the mid-1930s, the WTO guard unit was garrisoned in poorly heated summer houses, and the whole area was unprepared for possible defensive operations.

In accordance with the guidelines of the League of Nations Council, Westerplatte guard unit was limited to eighty-eight soldiers commanded by the Depot's Commandant. The deployment of individual soldiers would last six months. In order to be accepted for service at Westerplatte soldiers had to have impeccable service record, top notch training, and achievements in one's specialty. In addition, the soldiers had to be free of addictions, be unmarried, and be at least 170 cm tall/approx. 5'7".

Żołnierz oddziału wartowniczego przed bramą drogową Składnicy, lata dwudziestes XX w.

A soldier from the guard troop in front of the WTO road gate, 1920s

Elementy umundurowania żołnierzy Wojskowej Składnicy Tranzytowej
Elements of uniform of the Military Transit Depot personnel

Oryg. wz. 1919 wzorowe na niepiętnastach garnizonowych
Orig. 1919 caps worn on four-point garrison caps

Naramienniki z pleksiglasu kamandra podporucznika podchorążego Marjana Bogowicz. W latach 1926-1931 pełnił on funkcje dowódcy plutonu w Składnicy. Później ukończył Liceum Lotnictwa w Dęblinie. Zginął w walce - Obrona Rzeczypospolitej Lwowa. Czechowicz - służyła w tym czasie w stopniu komandora podporucznika i wzorowa i nosi można wrzucać przestrzeniowy ekspozycji

Epaulettes from the cuff of a lieutenant commander of the Military Transit Depot in the years 1926-1931. Lieutenant of the WTO, Marjan Bogowicz later joined Officers' Flying Lyceum - Dęblin. Obrona Rzeczypospolitej Lwowa. Czechowicz, serving at that time in the rank of lieutenant commander and it is with them that the preserved epaulet can be associated

Czapka z daszkiem, wzór wzorowy czapki garnizonowej. Składnicy, lata dwudziestes XX w.

Cap with a peak, the model of the garrison cap. Depot, 1920s

Dodki wojskowe
- 1. - podchorążowy okres 1918 r. - dla oficerów rezerwy i zawodu
- 2. wz. 1919 - dla szeregowców
- 3. wyższego okres 1921 r. - dla szeregowców
- 4. wz. 1923 - dla szeregowców
- 5. wz. 1923 - dla oficerów

Military buttons:
- *1. manufactured around 1918 - for commissioned officers of the Polish Legions*
- *2. mod. 1919 - for privates*
- *3. manufactured around 1922 - for privates*
- *4. mod. 1923 - for privates*
- *5. mod. 1923 - for commissioned officers*

POWSTANIE SKŁADNICY
WESTERPLATTE DEPOT ESTABLISHMENT

Odradzające się po I wojnie światowej państwo polskie nie posiadało własnego portu morskiego. W celu zapewnienia dostaw dla polskiej armii, na mocy decyzji Rady Ligi Narodów z 1924 r., teren półwyspu Westerplatte został przekazany Polsce w nieodpłatne użytkowanie jako miejsce przeładunku i magazynowania materiałów wojskowych. W latach 1924–1928 zbudowano tam baseny amunicyjny oraz biuro składnicy umożliwiające sprawny rozładunek, transportowanie i bezpieczne przechowywanie materiałów wojskowych. Teren Składnicy o powierzchni około 85 ha ogrodzono ceglanym murem, a odcinkowo – zasiekami z drutu kolczastego. Ostatecznie przyjął on nazwę Wojskowej Składnicy Tranzytowej (WST) na Westerplatte.

The Great War of 1914–1918 was finally over. After decades of partitions by hostile powers – Germany, Russia, and Austria-Hungary – Poland regained its freedom. To help rebuild its economic and military potential, the re-emerging Polish state needed a seaport, a window to the world. In order to ensure supplies for the Polish army, pursuant to the 1924 League of Nations Council Resolution, the Westerplatte peninsula was transferred to Poland for free use as a place of transhipment and storage of military supplies. Between 1924 and 1928, an ammunition basin and numerous facilities were built there to allow efficient unloading, transport and safe storage of material. The approx. 85 ha area of Westerplatte was surrounded by a brick wall and in sections – with barbed wire. Eventually, the name Military Transit Depot at Westerplatte (WTO) was adopted.

Plan Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, 1928 r. z zaznaczoną numeracją budynków Składnicy

Westerplatte Plan of 1928 with numbers of the Depot buildings marked

Tablica/ska z numerem seriaowy/jąca jubileusz z budynków WST na Westerplatte. Skrzat. 24 VIII rocznicy przyznania Składnicy pod wojskowe gospodarczym do Okręgu Korpusu nr VII, Kawaje Pomorskiego. Wzorowa Składnica Tranzytowa

A plate with the registration number of one of the WTO buildings at Westerplatte. The celebration "24 VIII" signifies the economic affiliation of the Depot to the VII Corps Division, whose command was located in Tczew

Drzwiczki wykonane przez Juliana Wojciechowicz, czapelnik Firm Westerplatte. Firmy zajmowała budowaniem konstrukcji amunicyjnych oraz obrzyd. z odbrzymiemi wypadkowymi WST

Drawer door made by Julian Wojciechowicz, a jeweller from Westerplatte. The firm was in charge of the construction of ammunition shelter. ca. 1930

Firmy wykonane w 1929 r. do zabezpieczenia wejścia do obiektów magazynowych i miliarnych oraz obrzyd. z odbrzymiemi wypadkowymi WST

Drawer door made in 1929 to secure entrances to storage and military facilities and WTO weapons and equipment chests

Pieczęć zabezpieczająca materiały przesłane do Składnicy z:
- 1. Wydziału Wojskowego Komisarzaby Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku. Wydziału Wojskowego Komisarzaby Generalnego RP Gdańskiego wydawa kontrolę tego wydziału
- 2. Oddziału II Sztabu Głównego odpowiedzialnego za ob. wywiadem, kontrwywiadem i kryptologię
- 3. Pułku Radiotelegraficznego. Kierowa dowództwo zaopatrzenia w Warszawie
- 4. Z Składnica Strzelnicka - zamaskowaną jednostkę wojskową WST Gdańsk - Westerplatte w Tczewie
- 5. Pieczęć na ostatnim materiałów wojskowych Dep. Wa.

Stamp to secure materials sent to the Depot from:
- *1. Department of the Military General Commissariat of the Republic of Poland in the Free City of Danzig. The Westerplatte Military Transit Depot was subordinate to the head of this department*
- *2. Branch of the Second Staff Office dealing with the Depot's intelligence, counterintelligence, and cryptology*
- *3. Radiotelegraphy Regiment, whose command was stationed in Warsaw*
- *4. 2nd Rifles Battalion - independent military unit stationed in Tczew from 1930*
- *5. One of the stockpiles of military materials in Tczew*

PLUTON WARTOWNICZY
GUARD PLATOON

Załoga pełniła służbę w dwóch głównych oddziałach: plutonie technicznym i plutonie wartowniczym. Służba wartownicza należała do głównych powinności załogi Składnicy. W 1939 r. były łącznie sześć posterunków wartowniczych. Najważniejszym z nich był posterunek nr 1, który znajdował się przy bramie głównej. Do jego zadań należało m.in. kontrolowanie wchodzących i wychodzących na teren Składnicy oraz sprawdzanie przepustek. Odprawa wart odbywała się codziennie o godz. 14.00, jednak tuż przed wybuchem wojny godzina ta uległa zmianie, by zmylić niemieckich obserwatorów. Służbę wartowniczą pełniło jednocześnie około 1/3 załogi. Skład osobowy wart wyznaczał rozkaz dzienny komendanta Składnicy. Za regulaminowy przebieg służby wartowniczej odpowiadały roty - patrole kontrolujące wartowników.

The guard unit served in two main units: the technical and the guard platoons. Guard detail was the primary duty of the NTD guard unit. In 1939, there were six guard posts in total. The most important was Station 1, which was located at the main gate. Its tasks included, among other things, checking persons and vehicles entering the Depot and inspecting passes. Guard briefing was held every day at 14.00. However, the hour was changed immediately before the outbreak of the war to mislead German observers. One third of the entire guard unit was on guard duty at any given time. Guard duty was assigned by the daily dispatches of the Depot Commandant. To make sure guard duty was performed in accordance with regulations, outposts were regularly inspected by special patrols.

Odprawa plutonu wartowniczego na placu apelowym Składnicy. Raport chorążego Jana Grzymanka przyjmuje kapitan Franciszek Dąbrowski, 1939 r.

Guard platoon briefing on the depot's parade ground. Report of Warrant Officer Jan Grzyzmek received by Captain Franciszek Dąbrowski, 1939.

Pasteczkowate rogatywki garnizonowej wz. 1935 noszone przez kpla (po okopowej korekcie mundurowej, która 2 września 1939 r. zniekształciła magazyn mundurowy Składnicy)

Fragments of a wool. 1935 garrison-four-point cap discovered in a crater created by an explosion of an aerial bomb, which destroyed the uniform warehouse of the Depot on 2 September 1939

PSY WARTOWNICZE
GUARD DOGS

Teren Składnicy był strzeżony przez system wart wspierających pięciu wartowniczymi. W latach 1926–1933 na Westerplatte przebywały jednocześnie nawet 24 psy. Trzymane były w budynku dostosowanym do funkcji psiarni, a ich treserzy zajmowali się specjalnie do tego celu wyznaczony podoficer zawodowy. Opiekę nad psami wartowniczymi sprawiedzał psiarczyk, który był wybierany spośród żołnierzy służących na terenie półwyspu. Do jego zadań należało dogłaszanie czworonogów oraz doprowadzanie ich na posterunki. Od początku lat trzydziestych XX w. ograniczano liczbę psów na Westerplatte, a w 1934 r. zrezygnowano z ich służby.

The area of the Depot was guarded by a system of pickets with guard dogs. Between 1926 and 1933, Westerplatte housed as many as twenty-four dogs. They were kept in a building converted to a kennel and trained by specially appointed career NCO. Guard dogs were cared for by a handler selected from amongst the troops serving at Westerplatte. His tasks were to look after the animals and take them to their posts. From the early 1930s the number of dogs at Westerplatte was gradually reduced, and in 1934 they were completely decommissioned.

Pies wartowniczy na nadbrzeżnym posterunku, w rejonie bramy kolejowej WST, lata dwudziestek-trzydziestek XX w.

Guard dog at a seaside post around the WTD railway gate, 1920s - 1930s.

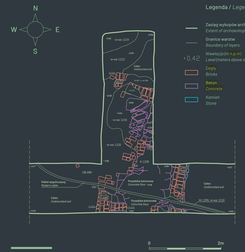

Plan rzeźbiów budynku psiarni WST odkrytych podczas badań w 2019 r.

Plan of remnants of the WTD kennel building exposed during excavations in 2019

Identyfikator i rysunek pies-wartowniczego odkryte w trakcie badań budynku pełniącego funkcję psiarni WTD na Westerplatte

Identifier and sketch of a guard dog discovered during examination of the building serving as a kennel

OBSŁUGA TRANSPORTÓW
TRANSPORT HANDLING

Do 1926 r. na Westerplatte wybudowano: basen portowy (amunicyjny) dla przypływających statków, budynek elektrowni i stacji pomp, trzy magazyny oraz 19 schronów amunicyjnych. Powstała także sieć torów kolejowych z bocznicami i budynkiem stacyjnym (ładownią) oraz budką zwrotniczego. Zawiadowcami stacji Westerplatte byli etatowi urzędnicy polskiej Dyrekcji Kolei Państwowych. Bocznicę kolejową obsługiwał pluton techniczny złożony z żołnierzy jednostek kolejowych i saperskich. Transporty przetaczano specjalnym pociągiem o napędzie spalinowym (elektrogenerator). W 1928 r. wskutek negocjacji polsko-gdańskich ustalono podział terenu WST na trzy strefy dostępu.

By 1926, Westerplatte already had a port (ammunition) basin for incoming vessels, power and pump stations, three warehouses and nineteen ammunition shelters. Additionally, a network of railway lines along with shunts, a station (loading bay), and a switchman's booth were constructed. Westerplatte rail yardmasters were employees of the Polish Directorate of State Railways. The shunt was operated by technical platoon composed of personnel from the rail and engineering corps. Transports were shunted by a special combustion train (electro-generator). In 1928, as a result of the Polish-Danzig negotiations, it was agreed that the MTD would be divided into three access zones.

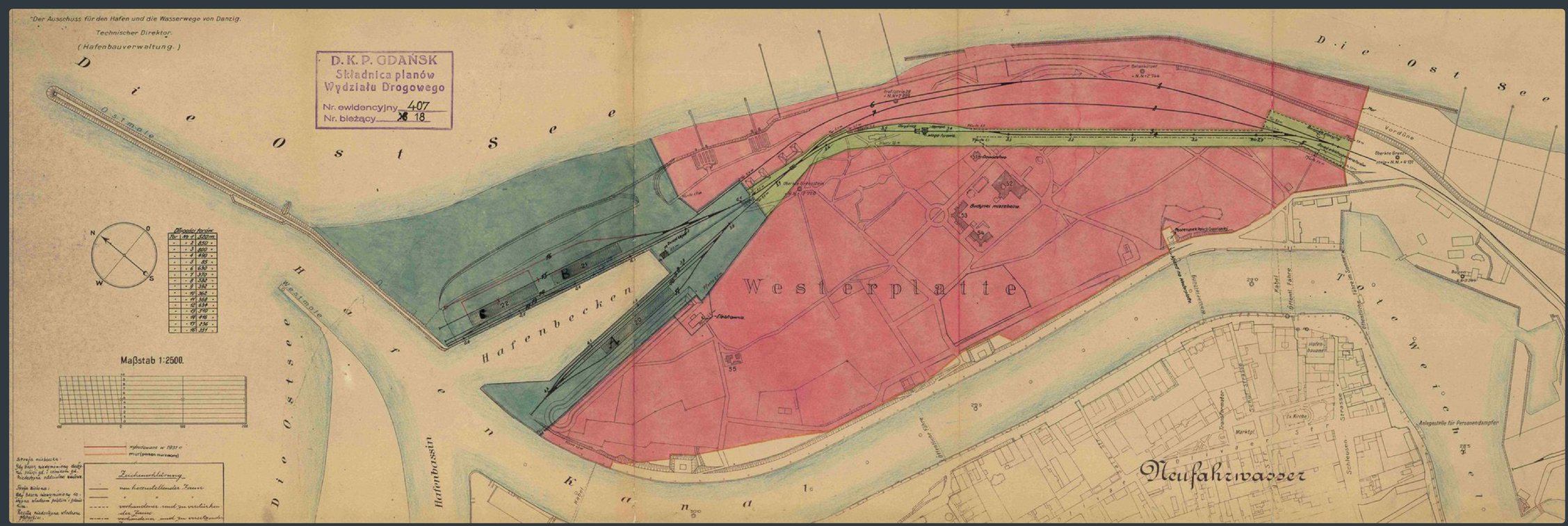

Strefy dostępu WST:

I (niebieska) – strefa wokół basenu amunicyjnego podlegająca administracji Rady Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku. Po wcześniejszym zgłoszeniu transporty polskich materiałów wojennych były obsługiwane w południowej cześć strefy.

II (czerwona) – strefa użytkowana wyłącznie przez Polskę, oddzielona od pozostałych parkanem i płotem z drutu kolczastego.

III (zielona) – strefa wzdłuż toru kolejowego prowadzącego do basenu amunicyjnego użytkowana przez Polskę, czasowo użyczana Radzie Portu do przewozu transportów.

MTD access zones:

I (blue) – zone around the ammunition basin under the administration of the Port and Waterway Council in Danzig. After prior notification, transports of Polish war materials were handled in the southern part of the zone.

II (red) – zone used exclusively by Poland, separated from other zones with a fence and barbed wire.

III (green) – zone along the railway track leading to the ammunition basin used by Poland, temporarily leased out to the Port Council for transporting goods.

Plomby kolejowe zabezpieczające wagony z materiałami dostarczanymi na Westerplatte

Railway seals securing railcars with materials delivered to Westerplatte

Plomba ekspedytora towarowego stacji kolejowej Westerplatte służąca do zabezpieczania wagonów opuszczających teren Składnicy

Shipping clerk seal of the Westerplatte railway station used to secure railcars leaving the Depot

Inicjały batalionu silnikowego z naramienników żołnierza plutonu technicznego WST

W 1934 r. specjalistów z tego oddziału zatrudniono w charakterze pracowników cywilnych, co pozwoliło na wzmocnienie oddziału wartowniczego. Odtąd stan załogi, zwiększony o 22 urzędników i majstrów – podoficerów rezerwy, wynosił łącznie 110 osób

Initials of the motor battalion from the epaulets of a soldier serving with the MTD Technical Platoon

In 1934, specialists from this branch were employed as civilian contractors, which allowed to strengthen the guard troop. From then on, the guard unit increased by twenty-two clerks and foremen – reserve NCOs totalled 110 men

Elementy umundurowania pracowników Polskich Kolei Państwowych

Zawiadowcy stacji na Westerplatte formalnie nie wchodzili w skład załogi WST, ale stosowali się do przepisów określanych przez jej komendanta. Ostatnim zawiadowcą na półwyspie był st. sierż. rez. Wojciech Najsarek – jeden z pierwszych poległych podczas niemieckiego ataku na Westerplatte 1 września 1939 r.

Elements of the uniform of employees of the Polish State Railways

Westerplatte rail station yardmasters were not formally a part of the MTD guard unit, but complied with the regulations put in place by its commandant. The last yardmaster on the peninsula was reserve Senior Sergeant Wojciech Najsarek – one of the first to fall during the German attack on Westerplatte on 1 September 1939

ŻYCIE CODZIENNE
DAILY LIFE

Codzienna służba żołnierska w Składnicy regulowana była przez szczegółowy harmonogram. Dzień powszedni zaczynał się pobudką o godz. 6.00 (w niedziele i święta – o 7.00), po której następowały: mycie, gimnastyka, modlitwa, śniadanie oraz zbiórka i raport. O 8.00 rozpoczynały się ćwiczenia wojskowe oraz inne zajęcia zlecone przez dowództwo, trwające (z przerwą na obiad) do 17.15, kiedy zaczynał się apel mundurowy. Kolację, po której był czas wolny, wydawano o 18.30. Dzień kończył capstrzyk o 21.00. W soboty odbywało się generalne sprzątanie budynków i terenu Składnicy, a także kąpiel w łaźni i wymiana bielizny. W niedzielę, po wspólnym porannym nabożeństwie i pogadance kulturalno-oświatowej, żołnierze mieli czas wolny.

Everyday military service at the Depot was regulated by a detailed schedule. Weekdays began with a wake-up call at 06:00 (Sundays and holidays – 07:00), followed by wash-up, gymnastics, prayers, breakfast, assembly and report. At 08:00, military exercises and other activities ordered by MTD command began (including lunch break) and went on until 17:15, when the uniformed assembly would begin. Dinner was served at 18:30 and was followed by personal time. The day ended with taps played at 21:00. On Saturdays, general cleaning of the buildings and premises of the depot took place, as well as bathing and the replacement of linens. On Sundays – after a religious service and cultural and educational talks in the morning – the soldiers had time for themselves.

Major Henryk Sucharski i kapitan Franciszek Dąbrowski w trakcie obiadu w kasynie oficerskim, 1939 r.

Major Henryk Sucharski and Captain Franciszek Dąbrowski have lunch at the officer's mess hall, 1939

Emblemat z wojskowej trąbki sygnałowej, która na Westerplatte była podstawowym narzędziem sygnalizacji i informacji. Trąbka - sygnalistka wzywał m.in. pobudkę i capstrzyk, wezwanie do apeli, ogłaszał alarm i jego zahoczenie oraz co godzinę przypominał o mijającym czasie.

*Emblem from a military bugle, a primary tool at Westerplatte used for signalling and relaying instructions. A bugler would usually play reveille at*rise, signal roll calls and alarms, or play a tune *every hour to indicate time. The bugle is used mainly in the military, where the bugle call is used to indicate the daily routines of camp. Historically the bugle was used in the cavalry to relay instructions from officers to soldiers during battle. They were used to assemble the leaders and to give marching orders to the camps.*

Elementy zastawy stołowej
Elements of tableware

Elementy zastawy stołowej z kasyna oficerskiego (NCO) i podoficerskiego (KPT) WS1

Kasyna dla oficerów dokładnie**rowane bylo w willi** oficerskiej, w której swoje kwatery miał komendant Składnicy i jego zastępca - dowódca oddziału wartowniczego. Kasyno podoficerskie funkcjonowało **w głównym budynku dawnego kościoła**

Elements of tableware from the officers' mess hall (NCO and NCOs mess hall (KPT) at the PITD.

The officers' mess hall was located in the officers' villa, where the Depot Commandant and his deputy, commander of the guard, had their personal quarters. The NCO mess hall was located in the main building of the former summer resort

Pogiemiszcka reklamowa kałowickiej Fabryki Porcelany Ciesche SA, w której zamawiano zastawy stołową dla kasyna oficerskiego i podoficerskiego WS1

Przedmiot odkryty **w pobliżu willi oficerskiej**

Advtrmy advertising the Ciesche SA Porcelain Factory in Katowice, where tableware for the PITD officers' and NCO mess halls was ordered. Object discovered near the officers' villa

Butelki po wodzie kolońskiej oraz opakowanie po plastrach - przedmioty odkryte w pobliżu willi oficerskiej, które najprawdopodobnie należały do mjr. Henryka Sucharskiego bądź kpt. Franciszka Dąbrowskiego

Cologne bottles and adhesive bandage packaging - objects discovered near the officers' villa, most probably belonging to Major Henryk Sucharski or Captain Franciszek Dąbrowski [illegible]

Przedmioty służące do higieny osobistej
Personal hygiene items

Sztućce z oznaczeniem 10. Pułku Piechoty stacjonującego w Łowiczu. Przedmioty odnalezione wraz z fragmentami naczyń z kasyna podoficerskiego WS1

Cutlery with markings of the 10th Infantry Regiment stationed in Łowicz. Objects were found together with fragments of dishes from the PITD NCO mess hall

Opakowania po środkach do mycia zębów

Dental care products packaging

Pojemniki po kremie marki Nivea produkcji zakładu Pebeco z Poznania

Nivea cream containers manufactured at the Pebeco plant in Poznań

Szczoteczka do zębów z tworzywa sztucznego produkowana na zamówienia Wojska Polskiego od 1934 r. przez Państwowej Wytwórnię Proszku w Pionkach

Plastic toothbrush manufactured for the Polish Army from 1934 by the State Gunpowder Manufacturing Plant in Pionki

Tubki pasty do zębów produkcji warszawskiej firmy Puls oraz Odol ze Łotwa

Toothpaste tubes manufactured by Puls and Odol from Latv

Maszynka do golenia należąca do jednego z żołnierzy służących w Składnicy

Razor belonging to one of the soldiers serving in the Depot

Przedmioty używane do szkolenia załogi Składnicy
Items used for training the guard units of the Depot

Polska amunicja szkolna wykorzystywana podczas zajęć z bronią strzelecką

Polish training ammunition used for training with small arms

Angielski granat No. 18 Mk1 E Type z okresu I wojny światowej używany w Wojsku Polskim do celów szkoleniowych

English grenade No. 18 Mk1 E Type from World War I used in the Polish Army for training purposes

Łuski amunicji stosowanej w karabinkach sportowych (kbks). Ćwiczenia strzeleckie prowadzono na strzelnicy sportowej funkcjonującej od początku lat trzydziestych w nadmorskiej części Składnicy

Casing of ammunition used in sports rifles. Small arms exercises were carried out at a sports shooting range operating from the beginning of the 1930s in the coastal part of the Depot

Dewocjonalia

Religious items

Ozdoba choinkowa z willi oficerskiej

Christmas tree ornament from the officers' villa

Pióro ze złotą stalówką

Pen with gold nib

Kałamarz oraz pojemnik na atrament marki Drakon warszawskiej Fabryki Chemicznej M. Leszczyński i S-ka

Drakon inkwell and ink bottle manufactured at the M. Leszczyński i S-ka Warsaw Chemical Plant

Książka, część okładki encyklopedii powszechnej warszawskiego wydawnictwa Ultima Thule oraz fragmenty polskich gazet odkryte na dnie leja po eksplozji niemieckiej bomby w rejonie wartowni nr 5 i willi oficerskiej. Przedmioty zachowały się dzięki zaleganiu w sprzyjających warunkach – bez dostępu tlenu na głębokości ponad 3 m

Book, part of the cover of the Universal Encyclopaedia published by the Ultima Thule Publishing House in Warsaw and fragments of Polish newspapers discovered on the bottom of a crater after the explosion of a German bomb in the area of guardhouse no. 5 and the officers' villa. The objects have been preserved thanks to favourable conditions at their location – lack of oxygen at depths greater than 3 m

Przedmioty odnalezione w miejscu, w którym znajdowały się warsztat szewski i stolarski oraz pralnia Składnicy

Items found at the location of the Depot's shoemaker and carpenter workshops and laundry

Blaszki do oznaczania worków z ubraniami. Idący do kąpieli żołnierz zawieszał na szyi jeden egzemplarz blaszki. Drugi egzemplarz z tym samym numerem przyczepiał do worka z bielizną, którą następnie poddawano dezynfekcji

Metal badges for marking clothes bags. When taking a bath, a soldier would hang one badge around his neck. The second one with the same number was attached to the linen bag, which was then disinfected

Skrzynka uciosowa, strug oraz kieszonkowa zwijana miarka z zakładu stolarskiego Składnicy

Mitre box, jack plane, and pocket coil tape measure used in the Depot's carpentry workshop

Polskie buty wojskowe typu saperskiego wz. 1931. Na prawym bucie widoczne ślady niedokończonej naprawy (szycia)

Polish military mod. 1931 engineering corps boots. The right boot has traces of unfinished repair (sewing)

Skórzana teczka najpewniej należąca do cywilnego pracownika WST. Przedmiot odkryto w miejscu, w którym podczas bombardowania 2 września 1939 r. zniszczono warsztaty pracowników cywilnych

Leather briefcase probably belonging to a civil employee of the MTD. The object was discovered at a location of the civilian workshop bombed on 2 September 1939

Cyfry z naramiennika żołnierza przybyłego do Składnicy z 86. Pułku Piechoty w Mołodecznie, wchodzącego w skład 19. Dywizji Piechoty. W sierpniu 1939 r. na Westerplatte służyło 52 żołnierzy oddelegowanych z tej dywizji

Numbers from the epaulets of a soldier who arrived at the Depot from the 86th Infantry Regiment in Mołodeczno, being a part of the 19th Infantry Division. In August 1939, 52 soldiers drawn from this division served at Westerplatte

Żołnierze 63. Pułku Piechoty z Torunia w świetlicy WOT na Westerplatte, zaczynając od trzydziestych XX w.
Soldiers of the 63rd Infantry Regiment from Toruń in the recreation room of the WOT on Westerplatte, early 1930s.

CZAS WOLNY
PERSONAL TIME

Dowództwo WOT dbało, aby poza służbą i pracą, załoga Westerplatte uczestniczyła w aktywnościach podnoszących sprawność fizyczną, uzupełniających wykształcenie oraz zapewniających rozwój kulturalny. Dokształcano się pod kierunkiem instruktorek Polskiego Białego Krzyża, czytano książki, prasę, słuchano radia, pisano listy do rodzin. Organizowano wycieczki do Gdańska i Gdyni, najpodrożniejsze połączone z udziałem w kinowych projekcjach. Na terenie Westerplatte uprawiano także różnorakie dyscypliny sportowe, w tym piłkę nożną, pływanie czy wioślarstwo. W niedzielę i święta żołnierze mieli możliwość uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w języku polskim w kościele św. Jadwigi w Nowym Porcie. Stałe niedzielne msze na terenie Składnicy zaczęły być odprawiane od 1936 r.

With harsh demands of daily service and work at MTD, the command encouraged activities to improve physical fitness, promote education and foster cultural development. Education classes were run by female instructors from the Polish White Cross: participants would read books and newspapers, listen to the radio and write letters home. Excursions to Danzig and Gdynia were organised, often combined with visits to the cinema. Various sports disciplines – including football, swimming and rowing – were practised on Westerplatte. On Sundays and holidays, military personnel had the opportunity to attend a Holy Mass held in Polish at the St. Hedwig Church in Neuübermeser. From 1936 onwards, regular Sunday mass was held at the Depot.

PRACOWNICY CYWILNI
CIVILIAN CONTRACTORS

Na terenie Składnicy oprócz żołnierzy przebywali również pracownicy cywilni, których tuż przed wybuchem wojny było około 30. Zatrudniano ich na stanowiskach urzędniczych jako pracowników kontraktowych i sezonowych. Był wśród nich żołnierze rezerwy, co zwiększało możliwości mobilizacyjne Składnicy, a także specjaliści wojskowi wykonujący tajne zadania na terenie półwyspu. W taki sposób angażowano m.in. mistrzów budowlanych, którzy uczestniczyli w objętym tajemnicą wznoszeniu wartowni i koszar. Do zadań pracowników cywilnych należała m.in. obsługa: elektrowni, radiostacji, ruchu urządzeń kolejowych, urządzeń technicznych, sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i elektrycznej. Poza tym wspomniani pracownicy obsługiwali kancelarię i prasownię, wykonywali też zadania administracyjne i porządkowe, byli kucharzami, krawcami, ciesłami i szewcami.

Apart from soldiers, the Depot also hosted civilian contractors numbering around thirty at the outbreak of the war. They worked as clerks, contract and seasonal workers. They included reserve soldiers, which increased the mobilisation capacity of the Depot, as well as military specialists carrying out secret tasks at Westerplatte. This was how construction supervisors were involved, among others, who participated in the secret construction of the guard posts and barracks. The tasks of civilian contractors included, among other things, the operations of the power station, radio stations, traffic and railway equipment, technical devices, water supply and sewage networks, and power grid. In addition, these employees operated the administration office and laundry, carried out administrative and organisational tasks, were cooks, tailors, carpenters, or shoemakers.

Plan budynku kasyna podoficerskiego z zaznaczonymi wartowniami i magazynami, którymi obsługą zajmował się pracownik cywilny
Plan of the building of the NCO mess hall with marked workshops and warehouses operated by civilian contractors

Żołnierze WOT na holowniku Marynarki Wojennej, 1930 r.
WOT soldiers on board the Navy tugboat, 1930

WZMOCNIENIE ZAŁOGI
GUARD UNIT REINFORCEMENTS

W 1939 r. w obliczu groźby wybuchu wojny podjęto decyzję o konieczności potajemnego zwiększenia liczby żołnierzy służących na Westerplatte. W tym celu wykorzystano zwyczaj zwiedzających wycieczek na przepustce do Gdyni. Na specjalne przystanki stamtąd holowniki Marynarki Wojennej wiozedli zarówno prawdziwi żołnierze, jak i przebrani w polskie mundury pracownicy cywilni. O ostatnim niale w taczkach przewlekła ubrania. Kiedy holowniki wracał na Westerplatte, miejsce przebranych cywilnie zajmował nowi żołnierze. Następnego dnia rano pracownicy cywilni wracali do Składnicy drogą lądową. Dzięki zastosowaniu tego fortelu, w tajemnicy przed Niemcami udało się powiększyć załogę WOT do około 210 osób. Pod koniec sierpnia 1939 r. trzon załogi Składnicy stanowili żołnierze oddelegowani z 2. Dywizji Piechoty Legionów z Kielc, 1. Dywizji Legionowej i 13. Dywizji Piechoty z Wilna.

In 1939, with the imminent threat of war, a decision was made to bolster the number of personnel serving on Westerplatte. When soldiers were given a furlough to visit Gdynia, a Navy tugboat would take them there. The boat was boarded by both actual soldiers and civilian contractors wearing military uniforms. The latter had their civilian clothes hidden in their briefcases. When the tugboat returned to Westerplatte, the disguised civilians were replaced by new soldiers. The following morning, the civilians would return to the Depot by land. Owing to this ruse, the guard unit of the MTD was increased to around 210 people with the Germans being none the wiser. At the end of August 1939, the guard unit backbone consisted of soldiers drawn from the 2nd Legion Infantry Division from Kielce, the 1st Legion Division, and the 13th Infantry Division from Vilnius.

ROZBUDOWA SYSTEMU OBRONY
EXPANSION OF THE DEFENCE INSTALLATIONS

W latach 1933–1934 powstały wartownie (o numerach 1–5) tworzące system obrony obwodnej. W piwnicach budynków stworzono ukryte stanowiska dla ciężkich karabinów maszynowych. Centralnym punktem obrony były wybudowane w latach 1934–1936 nowoczesne koszary, w których zlokalizowano kabinę bojową (wartownia nr 6). Wraz z rosnącym napięciem w relacjach Polski z Wolnym Miastem Gdańskiem i naziszowskimi Niemcami, w 1939 r. zdecydowano o wzmocnieniu załogi Składnicy i wybudowaniu szeregu placówek zewnętrznego pierścienia obrony. Powstały wówczas placówki „Prawa", „Rur", „Zawiewacze", „Przystań", „Fort", „Dale" i „Łazienki". Prowadzone nocami prace nad umacnianiem możliwości obronnych Składnicy trwały do ostatnich godzin poprzedzających atak wojsk niemieckich.

Between 1933 and 1934, several guard posts were created (numbered 1–5) forming a system of hedgehog defences. Heavy machine guns were fitted into the cellars of MTD buildings. The central defence point was a modern barracks built between 1934–1936, where a combat station was located (guardhouse no. 6). With tensions growing between Poland and the Free City of Danzig and Nazi Germany, in 1939 it was decided to strengthen the guard units of the Depot and build a number of strongholds along the external defensive ring. The following were established at that time: "Pavry", "Einbaumkanen", "Power Station", "Harbour", "Port", "Dale", and "Baths". Night works to reinforce the Depot's defensive capacity went on right up until the last hours before the German attack.

Szkoła wartowni z wykopanymi placówkami
A guardhouse system and forward positions

Legenda / *Legend*

- Zasięg wykopu archeologicznego
  Extent of archaeological excavations
- Granice warstw
  Boundary of layers
- Cegły
  Bricks
- Beton
  Concrete
- Zaprawa
  Mortar
- Kamień
  Stone

Plan reliktów willi oficerskiej odsłoniętych w 2021 r.

Plan of remnants of the officer's villa unveiled in 2021

Major Henryk Sucharski i porucznik Leon Pająk
z psami Erosem i Bezą na schodach willi oficerskiej,
wiosna 1939 r.

Major Henryk Sucharski and Lieutenant Leon Pająk with dogs Eros and Beza on the stairs of the officers' villa, spring 1939

Siatka Ledóchowskiego – element konstrukcyjny obiektów militarnych wznoszonych na terenie WST. Prezentowany fragment pochodzi z płotu fortecznego, którego fundamenty odkryto w pobliżu reliktów wartowni nr 5

Ledóchowski mesh – a structural element of military installations erected at MTD. The presented fragment comes from a fortress fence, foundations of which were discovered near the relics of guardhouse no. 5

Tabliczka znamionowa ze zwoju drutu kolczastego wykorzystywanego do wznoszenia przeszkód polowych na terenie Westerplatte

Rated plate from a barbed wire coil used to build field obstacles at Westerplatte

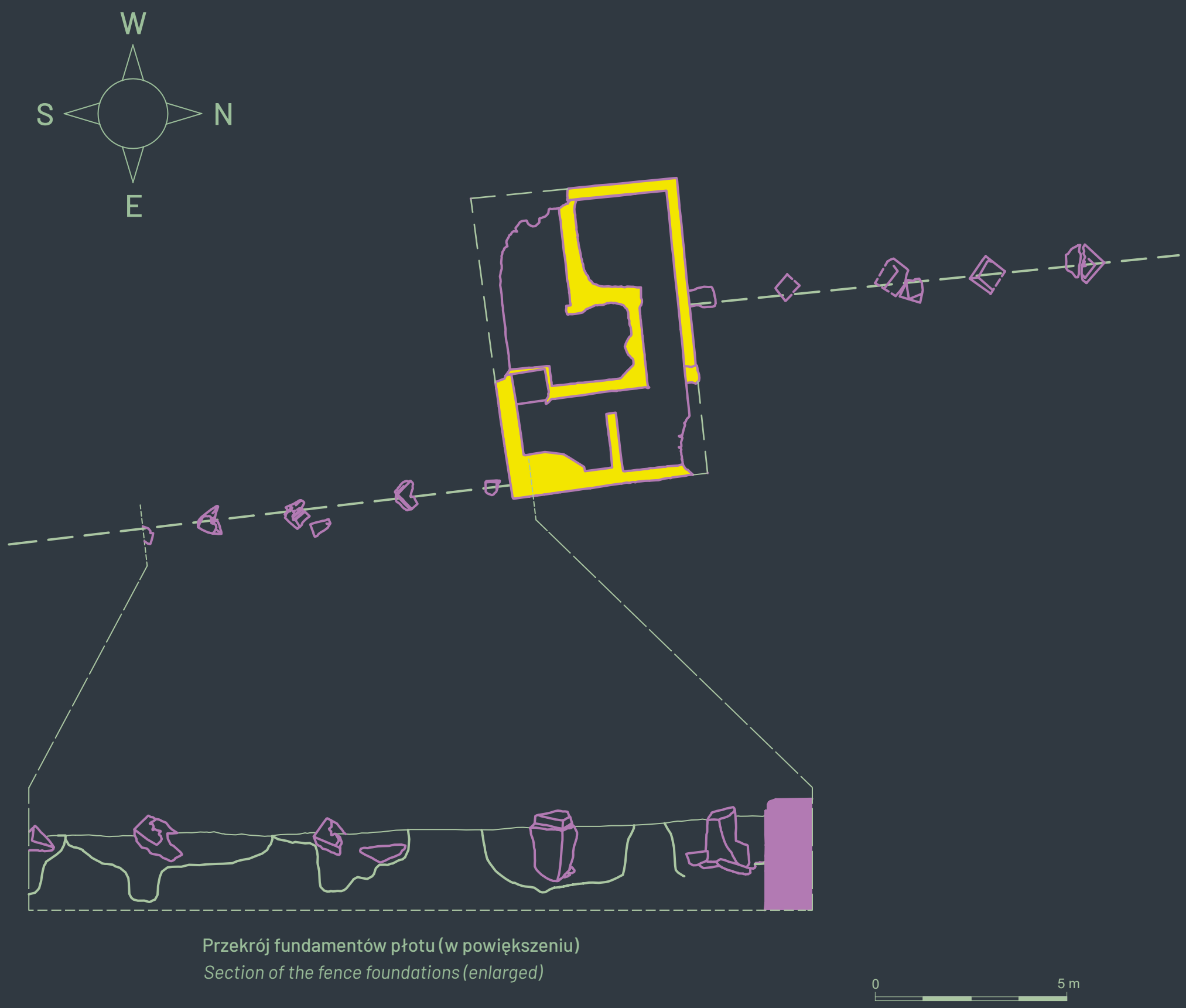

Przekrój fundamentów płotu (w powiększeniu)
Section of the fence foundations (enlarged)

Legenda / *Legend*

Wartownia nr 5
Guardhouse no. 5

Betonowe fundamenty ogrodzenia
Concrete foundations of the fence

Linie ogrodzenia (płot Ledóchowskiego)
Fence lines (Ledóchowski fence)

Fundamenty płotu fortecznego (tzw. płot Ledóchowskiego) odkryte w rejonie wartowni nr 5. Pierwotnie w betonowych fundamentach umieszczone były odcinki szyn kolejowych, do których zamocowano arkusze metalowej monolitycznej siatki

The foundations of the fortress fence (so-called Ledóchowski fence) discovered in the area of guardhouse no. 5. Initially, sections of railway tracks were placed in the concrete foundations to which sheet metal monolithic mesh has been mounted

Elementy przeszkód polowych (tzw. potykaczy). System przeszkód z drutu kolczastego rozciągniętego tuż nad ziemią i zamaskowanego roślinnością, uzupełniony ostro zakończonymi prętami, powstał u nasady półwyspu Westerplatte – w najbardziej narażonej na atak piechoty części Składnicy

Elements of field obstacles (tripwires). A system of obstacles at the Westerplatte peninsula base, in the area most vulnerable to infantry attack, was constructed of barbed wire masked with vegetation and stretched just above the ground and additional sharp metal rods were in the area most vulnerable to infantry attack

Fragmenty umocnień polowych, tzw. kozłów hiszpańskich – elementów systemu fortyfikacyjnego WST

Fragments of field obstacles so-called cheval de frise – elements of MTD fortification system

Polskie szablony do nanoszenia symboli na mapach wojskowych. Przedmioty odkryte podczas badań willi oficerskiej najpewniej należały do komendanta Składnicy, mjr. Henryka Sucharskiego, lub jego zastępcy, kpt. Franciszka Dąbrowskiego

Polish stencils for marking symbols on military maps. The objects discovered during the examination of the officers' villa probably belonged to the commandant of the Depot, Major Henryk Sucharski, or his deputy, Captain Franciszek Dąbrowski

Schody wejściowe do willi oficerskiej zrekonstruowane z fragmentów odkrytych podczas badań archeologicznych w 2017 r. Willę, nieznacznie uszkodzoną w trakcie walk, rozebrano do końca 1939 r., a te jej elementy, które nie nadawały się do ponownego użytku, wyrzucono do pobliskiego leja po eksplozji bomby

Entrance stairs to the officers' villa reconstructed from fragments discovered during archaeological excavations in 2017. The villa, slightly damaged during the fighting, was dismantled by the end of 1939, and its elements, which were not reusable, were disposed of in the nearby bomb crater

„KURTUAZYJNA WIZYTA"
"COURTESY VISIT"

Niemiecki okręt szkolny Schleswig-Holstein 25 sierpnia 1939 r. zacumował przy nabrzeżu w Nowym Porcie naprzeciw Westerplatte. Oficjalnym pretekstem do „kurtuazyjnej wizyty" starego pancernika było uczczenie pochowanych w Gdańsku marynarzy z krążownika Magdeburg, którzy polegli podczas starcia z Rosjanami w 1914 r. W rzeczywistości wyznaczono mu inne zadania. Przed rejsem do Gdańska wzmocniono załogę i uzbrojenie przeciwlotnicze okrętu. Pod pokładem ukryto także 225 doskonale wyekwipowanych i wyszkolonych żołnierzy kompanii szturmowej – jednostki specjalnej Kriegsmarine.

Adolf Hitler wyznaczył termin agresji na Polskę 26 sierpnia 1939 r., na godz. 4.30. Ostatecznie atak przełożono na 1 września o godz. 4.45.

On 25 August 1939, the German training vessel Schleswig-Holstein moors opposite Westerplatte at the quay in Neufahrwasser district of Danzig (today Nowy Port). The official reason for the courtesy visit of the old dreadnought is to commemorate the seamen of Magdeburg cruiser who were killed during the fighting with the Russians in 1914 and were buried in Danzig. In truth however, the vessel is given different orders. Before its voyage to Danzig, the crew and anti-aircraft armaments of the ship are significantly strengthened. Also, 225 well-equipped and trained stormtroopers – a special task force of the Kriegsmarine – are hidden below deck.

Adolf Hitler sets the date of the attack on Poland for 26 August 1939, at 04:30. Ultimately, the attack is postponed to 1 September at 04:45.

Zaokrętowanie żołnierzy kompanii szturmowej Kriegsmarine na okręt Schleswig-Holstein, 24 sierpnia 1939 r.

A company of Kriegsmarine stormtroopers boarding Schleswig-Holstein, 24 August 1939

„04:47 – OTWORZYĆ OGIEŃ"
"04:47 – OPEN FIRE!"

Dziennik Działań Bojowych okrętu Schleswig-Holstein, zapis w dniu 1 września 1939 r.

Log of Combat Operations of the ship Schleswig-Holstein, record on 1 September 1939

Pierwszego września 1939 r. o godz. 4.48 wystrzały z dział okrętu Schleswig-Holstein rozpoczęły niemiecką agresję na polskie Westerplatte. Ogień z broni maszynowej otworzyły także niemieckie stanowiska w Nowym Porcie. Siedmiominutowa nawała ogniowa miała rozbić polskie pozycje, przygotowując pole dla ataku kompanii szturmowej. Załoga Westerplatte nie dała się zaskoczyć. Pomimo silnego ostrzału wyznaczone pozycje zajęła artyleria Składnicy: armata polowa kal. 76,2 mm, dwa działka przeciwpancerne kal. 37 mm i cztery moździerze kal. 81 mm. Pierwsze natarcie trzech plutonów niemieckiej piechoty powstrzymali polscy żołnierze na wysuniętych placówkach „Wał", „Fort" i „Prom" wsparci celnym ogniem moździerzy. O godz. 6.22 dowódca kompanii szturmowej rozpoczął wycofywanie swego oddziału ze względu na duże straty i silny opór Polaków.

On 1 September 1939, at 04:48, shelling by Schleswig-Holstein starts the German assault against the Polish Westerplatte unit. Machine guns also fire from the German positions in Neufahrwasser (today Nowy Port). The seven-minute barrage is supposed to soften up the Polish positions in preparation for a stormtrooper assault. But the Westerplatte crew is well prepared to confront the attackers. Despite heavy shelling, the Depot's artillery takes its positions – 76.2 mm field gun, two 37 mm anti-tank guns, and four 81 mm mortars are quickly deployed and ready to fire. The initial attack by three platoons of German infantry is stopped short by Polish soldiers in forward outposts "Embankment", "Fort" and "Ferry". Polish mortars come to help. At 06:22, the commanding officer of the stormtrooper company begins to withdraw his troops. The losses among the Germans are heavy, the resistance by the Poles is strong.

Kompania Szturmowa podczas ataku na Westerplatte, 1 września 1939 r.

German stormtroopers advancing on Westerplatte, 1 September 1939

KOLEJNY ATAK
ANOTHER ATTACK

Na ogień niemieckiej broni maszynowej z Nowego Portu odpowiedziała obsada wartowni nr 2, placówka „Przystań" i armata kaliboru 76,2 mm. O godz. 7.38 Schleswig-Holstein rozpoczął kolejną nawałę ogniową. Ponad godzinny ostrzał przeszedł bez ostatecznego pożądanego skutku i wyeliminował 2 wałki jedynie polskie działo, które zdążyło wystrzelić zaledwie 28 pocisków. Ciężko rannym został por. Leon Pająk – dowódca placówki „Przań".

Kolejny atak kompanii szturmowej wzmocnionej plutonem SS rozpoczął się o godz. 8.55. W jego trakcie śmiertelną ranę odniósł dowódca ataku. Natarcie załamało się wskutek ostrzału z wartowni nr 1, 2 i 5 oraz placówki „Fort" i grupy sierż. Deika.

W pierwszym dniu walk ogniem czterech polskich bateryjek zniszczony zostało sześć kolejnych pociągów pancernych. Wycofano się także z wysuniętych placówek „Wiar" i „Przań". Straty niemieckie były bardzo dotkliwe. 2 walki wyeliminowano ponad połowę stanu wyjściowego szturmującej kompanii.

The German machine-gun fire from Neutsfahrwasser is answered by the crew of guardhouse no. 2, the "Harbour" outpost, and a 76,2 mm gun. At 07.38 Schleswig-Holstein starts another round of barrage. Over an hour of shelling thins out the target, exposing the defensive positions, and eliminates the single Polish gun which only manages to fire twenty-eight shells. Lieutenant Leon Pająk, commanding officer of the "Fort" outpost, is severely wounded.

Another attack by stormtroopers reinforced by an SS platoon starts at 08.55. During the assault its commander is mortally wounded. The German advance is grounded under fire from guardhouses no. 1, 2, and 5, as well as from the "Fort" outpost and Sergeant Deika's group.

On the first day of the fighting, four Polish soldiers are killed and four more are injured. Forward outposts "Embankment" and "Ferry" are abandoned. German losses are severe. More than half of the stormtrooper company is eliminated from combat.

Działo kal. 20 mm wspierające atak kompanii szturmowej na Westerplatte, 1 września 1939 r.
20 mm cannon is being pulled by German stormtroopers during their attack on Westerplatte, 1 September 1939

DRUGI DZIEŃ OBRONY
SECOND DAY OF DEFENCE

Noc z 1 na 2 września upłynęła w napięciu. Około godz. 23.00 Niemcy podjęli próbę desantu na Westerplatte uderzeniową przez obsadę placówki „Przystań". Rozbezpieczono także tory kolejowe, by uniemożliwić wjazd niemieckiego pociągu w głąb półwyspu.

Drugi dzień obrony Składnicy przebiegał spokojnie. Polscy żołnierze oczekiwali kolejnego szturmu, jednak niemiecka piechota nie atakowała. Obrońcy przygotowywali się do dalszej walki: czyszczono broń, uzupełniano amunicję, odpoczywano, na wartownie i placówki dostarczono jedzenie. Odhulowany w głąb Parteej Wisły Schleswig-Holstein ostrzeliwał polskie pozycje obronne pod Gdynią. Ducha bojowego Polaków podnosiła przekazana z koszar informacja o komunikacie Polskiego Radia ze stwierdzeniem „Westerplatte pozycja się broni" i specjalnymi pozdrowieniami dla załogi od marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego. Nasnuje obrońców WST łzy dosłonnie.

The night of 1 September is tense. At about 23.00, the Germans attempt a landing at Westerplatte, which is prevented by the crew of the "Harbour" outpost. Railway tracks have also been dismantled to prevent entry of a German train into the peninsula.

The second day of depots defence is mostly uneventful. Polish soldiers expect another assault, but the German infantry holds back. The defenders prepare for further fighting – they clean their weapons, replenish ammunition, get rest, and have food delivered to the guardhouses and outposts. Schleswig-Holstein is towed into the Plotnaa Wisła River and shells Polish defensive positions near Gdynia. The Poles fighting spirit is uplifted with news of the Polish Radio broadcast that "Westerplatte is still fighting" and by wishes for the crew from Marshal Edward Rydz-Śmigły. The morale of the WTD defenders remains high.

Okręt Schleswig-Holstein podczas ostrzału polskich pozycji w rejonie Gdyni, 2 września 1939 r.
Warship Schleswig-Holstein shelling Polish positions in Gdynia, 2 September 1939

Fragmenty pocisków artyleryjskich okrętu Schleswig-Holstein. Pierwszego września 1939 r. działa okrętu wystrzeliły w kierunku Westerplatte 4530 pocisków o łącznej masie 48,5 t.

Fragments of artillery shells fired by Schleswig-Holstein. On 1 September 1939, the vessel's guns fired a total 4530 shells at Westerplatte with a total weight of 48.5 tonnes

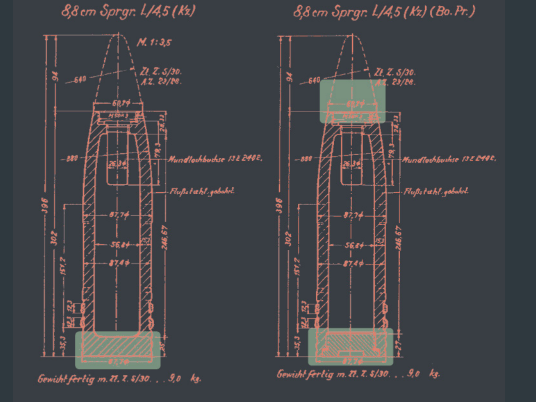

Odłamki pocisków kalibru 88 mm

88 mm shell fragments

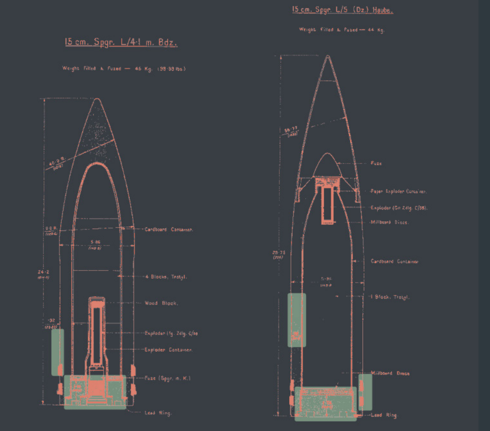

Odłamki pocisków kalibru 150 mm

150 mm shell fragments

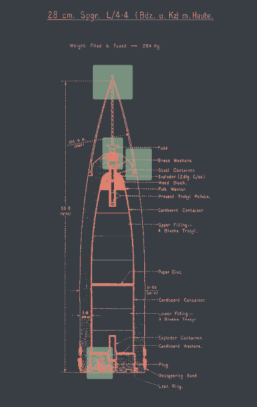

Odłamki pocisków kalibru 280 mm

280 mm shell fragments

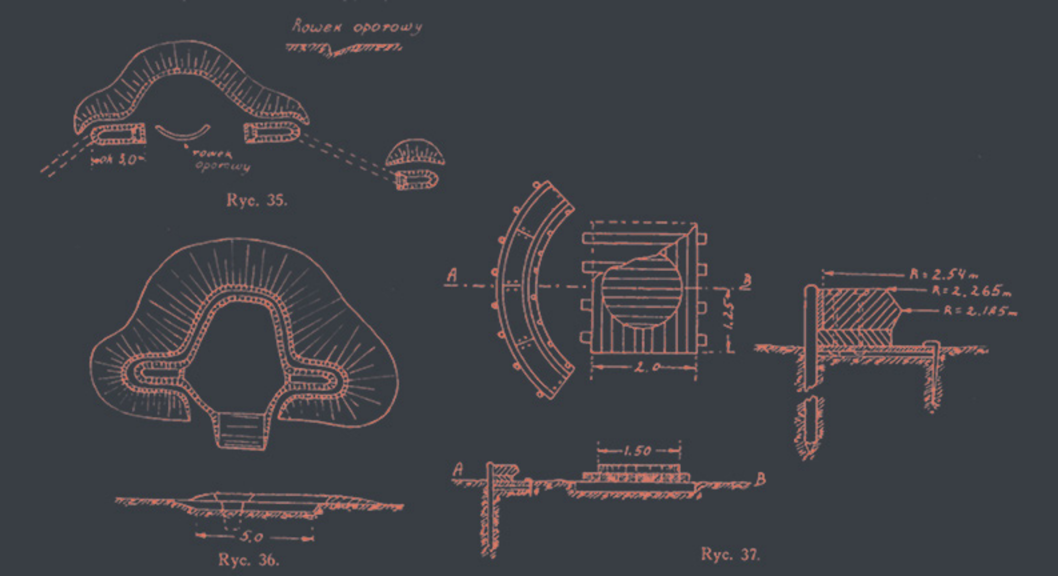

Plany stanowiska armaty z instrukcji: „Umocnienia polowe i służba pionierska, Warszawa 1932"

Plans of a gun position from the manual: "Umocnienia polowe i służba pionierska [Field Reinforcement and Pioneer Service], Warsaw 1932"

Polski pocisk kal. 37 mm do armaty przeciwpancernej Bofors wz. 1936. W momencie niemieckiego ataku obrońcy Składnicy dysponowali dwoma takimi armatami

Polish 37 mm shell for mod. 1936 Bofors anti-tank gun. At the time of the German attack, the depot defenders had two of these guns

Łuska i korki transportowe amunicji kal. 76,2 mm do armaty polowej wz. 1902. Była to najcięższa broń w arsenale polskiej Składnicy. Przedmioty odnalezione w rejonie koszar i stanowiska armaty

Cartridge and transport plugs for 76.2 mm ammunition for the wz. 1902. It was the heaviest weapon in the arsenal of the Polish Depot. Items found in the area of the barracks and cannon emplacement

Tabela strzelnicza do moździerzy piechoty wz. 1931. Stanowiska czterech moździerzy kal. 81 mm ulokowano przy północnym skrzydle koszar WST. Podczas pierwszych godzin walk o Westerplatte moździerze wystrzeliły 104 granaty o łącznej masie 676 kg, walnie przyczyniając się do odparcia niemieckiego ataku

Ballistics table for mod. 1931 infantry mortars. Position for 4 x 81 mm mortars located at the northern wing of the MTD barracks. During the first hours of the fighting at Westerplatte, 104 shells of a total weight of 676 kg were fired from mortars, contributing greatly to fending off the German attack

Niemiecki okręt szkolny Schleswig-Holstein
Stan na 25 VIII 1939 r.

Skala 1:100

Wejście do służby: 1908 r.

Długość okrętu: 127,6 m

Szerokość: 22,2 m

Zanurzenie: 8,2 m

Wyporność: 14 900 t

Prędkość: 19,1 węzła

Załoga: 734–803 osób

Uzbrojenie:

– 4 działa kal. 280 mm;

– 10 dział kal. 150 mm;

– 4 działa plot. kal. 88 mm;

– 4 sprzężone działka plot. kal. 20 mm;

– 6 działek plot. kal. 20 mm.

Model wykonał Tomasz Poręba

German training vessel Schleswig-Holstein
Shown on 25 August 1939

Scale 1:100

Launched: 1908

Length: 127,6 m

Beam: 22,2 m

Draught: 8,2 m

Displacement: 14 900 t

Speed: 19,1 knots

Crew: 734–803 people

Armaments:

- 4 x 280 mm guns;

- 10 x 150 mm guns;

- 4 x 88 mm anti-aircraft guns;

- 4 x coupled 20 mm anti-aircraft guns;

- 6 x 20 mm anti-aircraft guns.

Scale model by Tomasz Poręba

Model wartowni nr 5

Zadaniem wartowni nr 5 była obrona Składnicy przed atakiem prowadzonym od strony nasady półwyspu. Wejście do budynku prowadziło przez betonową rampę, która miała upodobnić obiekt do magazynu lub garażu. Załogę stanowiło dziewięciu żołnierzy wyposażonych m.in. w dwa rkm-y, karabinki Mauser, granaty obronne i zaczepne. W piwnicy znajdowała się tajna kabina bojowa ze stanowiskiem dla ciężkiego karabinu maszynowego.

Próba rekonstrukcji wyglądu wartownia nr 5, stan na dzień 31 sierpnia 1939 r. Skala 1:35

Model wykonał Adam Dziewanowski

Scale model of guardhouse no. 5

The task of guardhouse no. 5 was to defend the Depot against attack from the base of the peninsula. The entrance to the building was up a concrete ramp which is to make it look like a warehouse or a garage. The crew were nine soldiers equipped with two LMGs, Mauser carbines, defensive and offensive grenades. There is a concealed combat station in the basement with a heavy machine gun emplacement.

Attempt at recreating the appearance of guardhouse no. 5, to the state as of 31 August 1939. Scale 1:35

Scale model by Adam Dziewanowski

Model zniszczonej wartowni nr 5

Zniszczona wartownia nr 5. Stan na dzień 15 września 1939 r.

Skala 1:35

Model wykonał Adam Dziewanowski

Scale model of the destroyed guardhouse no. 5

Destroyed guardhouse no. 5, state as of 15 September 1939

Scale 1:35

Scale Model by Adam Dziewanowski

Elementy zniszczonej wartowni nr 5 odnalezione na dnie leja po eksplozji bomby lotniczej

Elements of destroyed guardhouse no. 5 found at the bottom of the crater after the explosion of an aerial bomb

Legenda / *Legend*

Granice warstw
Boundary of layers

+0,42 Niwelacja (m n.p.m)
Level (meters above sea level)

Beton
Concrete

Metal
Metal

Fragment ściany wartowni eksponowanna wystawie
Fragment of guardhouse wall exhibited at the exhibition

0 2m

Plan reliktów dolnej kondygnacji wartowni nr 5 odkrytych w 2021 r. W lewej dolnej części planu widoczny fragment ściany parteru wartowni odkryty w leju po niemieckiej bombie lotniczej

Plan of remnants from the lower storey of guardhouse no. 5 discovered in 2021. In the left lower part of the plan, a fragment of the wall of the ground floor is visible, discovered in the crater created by a German aerial bomb

Okno zasłaniające jedno ze stanowisk strzeleckich górnej kondygnacji wartowni

A window obscuring one of the firing positions on the upper storey of the guardhouse

Północno-wschodni narożnik wartowni. Na tynku są widoczne pozostałości farby użytej do pomalowania ścian zewnętrznych budynku

North-east corner of the guardhouse. There are visible remnants of paint used on the plaster covering the outer walls of the building

Fragment zachodniej ściany górnej kondygnacji wartowni nr 5. Po lewej stronie widoczne mocowanie ościeżnicy drzwi wejściowych do budynku

Fragment of the western wall of the upper floor of guardhouse no. 5. On the left of this particular fragment, mounting of the building's doorframe is visible

Widok od strony północno-wschodniej na wartownię nr 5 zniszczoną 2 września 1939 r. Na pierwszym planie ogromny lej po eksplozji bomby o wagomiarze 250 kg. W tle widoczna willa oficerska. Zdjęcie wykonane przez niemieckich żołnierzy 10 lub 11 września 1939 r.

North-east view of guardhouse no. 5 destroyed on 2 September 1939. In the foreground, a huge crater created by a 250 kg bomb is seen. Officers' villa visible in the background. Photograph taken by German soldiers on 10 or 11 September 1939

Bunkier został zniszczony przez dwie 50-kilogramowe bomby. Jedenastu zabitych. Bezpośrednio przy bunkrze wybuchła bomba burząca o masie 250 kilogramów. Wybuch spowodował dalsze przemieszczenia zawalonych ścian górnej kondygnacji. Po jednej z 50-kilogramowych bomb burzących znaleziono lotkę oderwaną przy przebiciu górnego stropu poddasza i spawane dno środkowej części, które zostało zniszczone przy przebiciu przez bombę sufitu dolnego poziomu bunkra. Mimo tych uszkodzeń bomba wybuchła. Efekt bardzo dobry.

Fragment raportu opisującego skutki bombardowania Westerplatte sporządzonego przez Luftwaffe 19 września 1939 r.

The Bunker was destroyed by two 50-kilogram bombs. Eleven people were killed. Right next to the bunker, a 250-kilogram demolition bomb was dropped. The explosion caused further displacement of the collapsed upper storey walls. A stabiliser was recovered from a 50-kilogram bomb which was lost when it came through the roof and attic, as well as welded bottom of its middle part which was destroyed when the bomb pierced the ceiling of the lower level of the bunker. Despite that damage, the bomb still exploded. The result was very good.

Fragment of the Luftwaffe report describing the effects of Westerplatte bombing, 19 September 1939

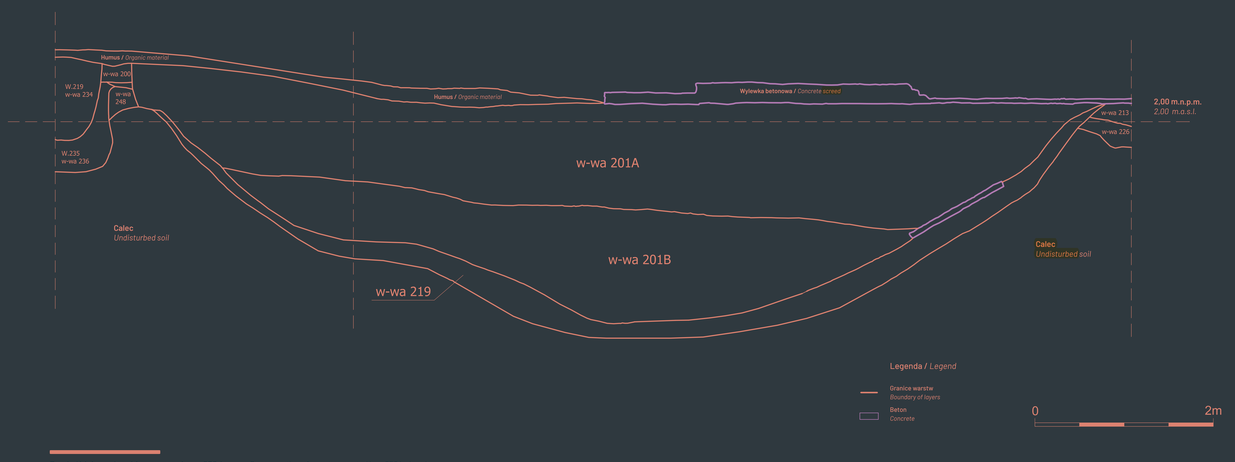

Przekrój leja po bombie o wagomiarze 250 kg, która eksplodowała przy północno-wschodnim narożniku wartowni nr 5. Lej o średnicy niemal 10 m i głębokości przekraczającej 3 m zasypano po zakończeniu walk. Obiekt zlokalizowano i udokumentowano w 2017 r.

Cross-section of a crater created by a 250 kg bomb, which exploded at the north-east corner of guardhouse no. 5. The crater, ten metres wide and three metres deep, was filled in after the fighting ended. The crater was located and documented in 2017.

NALOT
AIR RAID

2 września 1939 r. około godz. 18.00 lotnictwo niemieckie przeprowadziło nalot na Westerplatte. Półgodzinne bombardowanie doprowadziło do uszkodzenia większości budynków Składnicy oraz do zniszczenia wartowni nr 5. Zerwana została łączność pomiędzy placówkami. Uszkodzeniu uległa także radiostacja nadawczo-odbiorcza i instalacja wodociągowa. Obrońcy WST stracili wszystkie modzdzierze. Śmierć poniosło co najmniej dziewięciu polskich żołnierzy, dwóch zostało ciężko rannych, a wielu odniosło obrażenia. Nalot chwilowo zdezorganizował linię polskiej obrony. Major Sucharski rozkazał zniszczyć tajne dokumenty. Z rozkazu kpt. Dąbrowskiego przygotowano miejsce ostatecznej obrony – koszary. Jednak spodziewany atak lądowy sił niemieckich nie nastąpił.

On 2 September 1939, about 18:00, the German air force carries out a raid on Westerplatte. The half-hour bombing damages most of the depot's buildings and destroys guardhouse no. 5. Communication between individual MTD facilities is disrupted. The broadcasting station and the water supply systems are also damaged. The MTD defenders lose all mortars. At least nine Polish soldiers are killed, two are severely wounded and many others suffer light injuries. The raid also manages to disrupt the Polish defences. Major Sucharski orders the destruction of classified documents. On the order of captain Dąbrowski, the barracks are being prepared to be the final stand. But the expected land assault by the German forces does not happen.

Bombowce nurkujące Junkers Ju 87 Stuka w trakcie przygotowań do lotu bojowego, wrzesień 1939 r.

Junkers Ju 87 Stuka dive bombers in preparation for a combat sortie, September 1939

Fragmenty bomb, które 2 września 1939 r. eksplodowały na Westerplatte. Podczas nalotu około 60 samolotów zrzuciło na teren Składnicy 258 bomb burzących i zapalających o łącznej masie 26,5 t

Fragments of bombs dropped on Westerplatte on 2 September 1939. During the raid, about 60 planes dropped 258 demolition and incendiary bombs of a total weight of 26.5 t on Depot grounds

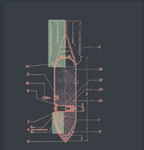

SC 50 z Fuzą Pr. 1

Statecznik i fragment korpusu niemieckich bomb burzących o wagomiarze 50 kg

Stabiliser and part of the body of a 50 kg German demolition bomb

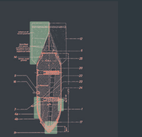

SC 250 z Fuzą Pr. 1

Statecznik i fragmenty korpusów bomb o wagomiarze 250 kg

Stabiliser and part of the body of a 250 kg German bomb

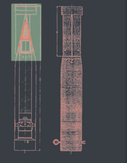

B 1 Elektron-Brandbombe

Stateczник kilogramowej bomby zapalającej „Elektron"

Stabiliser of a one-kilogram, German "Electron" incendiary

ZNISZCZENIE WARTOWNI NR 5
DESTRUCTION OF GUARDHOUSE NO. 5

Podczas nalotu wartownia nr 5 została trafiona dwoma bombami o wagomiarze 50 kg. Dodatkowo tuż przy budynku eksplodowała bomba o masie 250 kg. Siła detonacji rozerwała górną kondygnację wartowni. W jej dolnej części, gdzie szukała schronienia większość żołnierzy, wskutek wybuchu bomb doszło do eksplozji zapasów amunicji oraz pożaru. W wartowni poległo co najmniej siedmiu żołnierzy.

W okolicy rozbitej „piaski" wystawiono dwie placówki wyposażone w karabiny maszynowe, zapełniając tym samym lukę w systemie obrony Składnicy.

Prawdopodobnie w nocy z 2 na 3 września na przedpolu palcówki „Fort" poległ ten, Mieczysław Krzak. 2 września 1939 r. – najbardziej krwawy dzień obrony Westerplatte – zakończył się śmiercią co najmniej 10 polskich żołnierzy. Pomimo strat i zniszczeń Składnica nadal się broniła.

During the Luftwaffe bombing raid, guardhouse no. 5 is hit with two 50 kg bombs. In addition, a 250 kg bomb explodes right next to the building. The explosion force causes the upper storey of the guardhouse to collapse. In the guardhouse's lower part, where most soldiers take cover, the bombs cause an ammunition stockpile to explode which results in a fire. At least seven Polish soldiers are killed.

Two machine gun emplacements are established near the destroyed guardhouse no. 5 to plug the hole in the Depot's defences.

Probably on the night of 2 September, legionnaire Mieczysław Krzak is killed on the front defence line of the Westerplatte. 2 September 1939 – the bloodiest day of the defence of Westerplatte – ends with the death of at least ten Polish soldiers. Despite losses and extensive damage to infrastructure, the depot's defence continues.

Jedna z pierwszych ujęć zniszczonej wartowni nr 5. Ubrani niemieccy żołnierze stoją na gruzach górnej kondygnacji budynku całkowicie pokrytego szczątkami drewnianego dachu. Fotografia wykonana najprawdziej 7 lub 8 września 1939 r.

One of the first pictures of the destroyed guardhouse no. 5. Armed German soldiers stand on the rubble of the upper floor of the collapsed structure completely covered with the remains of a wooden roof. Photograph taken probably on 7 or 8 September 1939

Relacja sierżanta Władysława Deika:

[...] Po 30-minutowym bombardowaniu biegniemy ratować tych, których jeszcze można uratować z rozbitej „piątki". Słychać jęki przywalonych. [...] Przedzieramy się w kierunku dobywających się jęków. Jesteśmy na miejscu. Jaki przerażający widok! Po całej wartowni leżą rozszarpane, spieszczone kawałki ciała ludzkiego.

Jęk, który nas tu zaprowadził, urywał się. Temu żołnierzowi pomóc już niepodrzebna. Tkwi on u góry na stojącej jeszcze pochylonej ścianie, przygnieciony zawalonym stropem. Detonacja wyrzuciła go z niesamowitą siłą i przywaliony wielotonowym ciężarem, skonał.

Westerplatte, oprac. Z. Flisowski, Warszawa 1968, s. 208

Wrecks during background (from left/centre): wartburg 311, 3 Wehr, Lepo, Fiat and Wehrmacht vehicles; in the grey, collapsed concrete foreground footpaths. The greek letters, in the centre, are the remains of the Polish Navy's Gdynia-class destroyer Wicher, sunk in the Gdańsk Bay during the Polish-German war in September 1939.

The remains of the Gdańsk-class destroyer Wicher, sunk in the Gdańsk Bay during the Polish-German war in September 1939, lie in the background. In the foreground, the remains of the footpaths, which were the only thing left after the bombardment of the Westerplatte base, which took place on 1st September 1939.

Sergeant Władysław Deika's account:

[...] After a 30-minute bombardment, we run to save those who can still be saved from the broken „Five". The groans of the crushed are heard. [...] We make our way towards the moans coming out. We are there. What a terrifying sight! Torn, parched pieces of human flesh lie all over the guardhouse.

The moan that had brought us here was fading away. This soldier doesn't need help anymore. He is at the top of the leaning wall, which is still standing, crushed by a collapsed ceiling. The detonation kicked him out with incredible strength and weighed down by many tons, he died.

Westerplatte, ed. Z. Flisowski, Warsaw 1968, p. 208

Pozostałości czołgu, Stanowisko Dowodzenia Obrony Wybrzeża, 11 pn. września 1939r.

Remains of a tank, after the Polish Coastal Defence Headquarters (in up to date German terms) in Westerplatte. Broken front of Aquarium 1939.

„WESTERPLATTE BRONI SIĘ NADAL"
"WESTERPLATTE CONTINUES TO FIGHT"

Komunikat Polskiego Radia / *Polish Radio announcement*

W dniach 2-4 września trwała wytrwale ogień portnidzy pod ciężkimi niemieckimi pancerami. Polscy obrońcy przetrzymywali na swoich stanowiskach niepoznawane od początku obrony. Borykali się z dojmującym brakiem żywności, wody pitnej i częstych pożarów. W czwartym dniu obrony tamte Składnicy został ostrzelany przez dwa niemieckie okręty. 5 września Niemcy ostrzelowali WOT z ciężkich haubic wystrzelowej w kierunku twierdzy Westerplatte. 6 września atakujący dwukrotnie uchwycił zdążyć się na Westerplatte, wywołując czterny z wskazówką wyrzucilo go. Wywołany w ten sposób pożar stał przeszedł zaraz i tamte pozycje niemożliwe umocniania obrońcow. Ciągle wzcenzajacymi rozkrzepnio tonów i wstanie ogniowi polskiej artiery przechwycenej akcja się się powinna.

On 2 and 4 September 1939, Polish anti-German patrols engage in a firefight. Polish defenders, who have remained in their positions since the first minutes of the siege, have to face lack of sleep, drinking water and hot meals. On the fourth day of defence, the Depot was shelled by two German vessels. On 5 September Germans shell the WTD with a battery of howitzers located in the vicinity of the Westerplatte fortress. On 6 September, the attackers try twice to set fire to the Westerplatte fortress by blowing up rail tank cars filled with a flammable liquid. The resulting fire is extended to film out the attacks and undermine making the defensive entrenchments. The Poles have eliminated the rail tracks and fire on the rail cars with an anti-tank gun. The German plan fails.

Pozostałości Wicher, jednostkowy wraki. W tamtej części Westerplatte, W tamtejszej Westerplatte (rozwalone przetrzymywane na ziemi) Zgniecione betonowe fundamenty, ciągle pozostałe po wojnie. Zniszczone Wicher, sunk in the Gdańsk Bay during the Polish-German war in September 1939.

Our "Wicher" sinks the Gdańsk. In the left background of the photo, greek letters are the remains of the Polish Navy's Gdynia-class destroyer Wicher, sunk in the Gdańsk Bay during the Polish-German war in September 1939.

OSTATNIE GODZINY
FINAL HOURS

Ubiegła godz. 4.30 nad ranem 7 września Schlesewig-Holstein otworzył ogień w kierunku Westerplatte. Chwilę później rozległy się niemal silnie rzęsiści kawałkiów rozszarpanych mięśniaczowych na wyższych kondygnacjach budynków w Nowym Porcie. O godz. 5.00 niemiecka piechota, posowiąca się zwłaszcza do przodu, przeprowadziła rozpoznanie walką pomocą pojęcia. Niemcy zostali zatrzymani ogniem. Schlesewig-Holstein Kriss ze guardhouse no. 2. the building is seriously damaged and cannot be used to support the Polish defenses any more. About 07:00, the Germans start to withdraw. After the infantry pulls out, the attackers try again and again, with no success. To set the forest on fire using a tank, car.

About 04:30 on the morning of 7 September, Schlesewig-Holstein opens fire towards Westerplatte. After that, heavy machine guns located in upper floors of buildings in Westdiffnewport (Gdyni, at 06:00). German infantry advance cautiously and launch attacks to find out where the Polish machine-guns. The Germans are stopped by fire from guardhouse no. 1 and 2 and the reports by artillery, including "Pirat". To support the attacking troops, Schlesewig-Holstein fires at guardhouse no. 2. the building is seriously damaged and cannot be used to support the Polish defenses any more. About 07:00, the Germans start to withdraw. After the infantry pulls out, the attackers try again and again, with no success. To set the forest on fire using a tank, car.

Przedmioty znajdujące się wewnątrz wartowni nr 5 w momencie jej zniszczenia

Items from inside guardhouse no. 5 at the time of its destruction

Pistolet
Nr fabryczny: 1.000 sztuk produkcji wojennej
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Amunicja do pistoletu
Ilość: 50 naboi w 5 ładownicach po 10 naboi
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Ładownica na amunicję
Ilość: 5 sztuk
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Pistolet maszynowy „Sten"
Nr fabryczny: 1.000 sztuk produkcji wojennej
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Amunicja do pistoletu maszynowego „Sten"
Ilość: 50 naboi w 5 magazynkach po 10 naboi
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Magazynek do pistoletu maszynowego „Sten"
Ilość: 5 sztuk
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Pistolet maszynowy „Sten" z tłumikiem
Nr fabryczny: 1.000 sztuk produkcji wojennej
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Elementy uzbrojenia bolnierzy z obsady wartowni nr 5

Armament components belonging to the soldiers from the crew of guardhouse no. 5

Pistolet
Nr fabryczny: 1.000 sztuk
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Amunicja do pistoletu
Ilość: 50 naboi w 5 ładownicach po 10 naboi
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Ładownica na amunicję
Ilość: 5 sztuk
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Pistolet maszynowy „Sten"
Nr fabryczny: 1.000 sztuk produkcji wojennej
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Amunicja do pistoletu maszynowego „Sten"
Ilość: 50 naboi w 5 magazynkach po 10 naboi
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Magazynek do pistoletu maszynowego „Sten"
Ilość: 5 sztuk
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Pistolet maszynowy „Sten" z tłumikiem
Nr fabryczny: 1.000 sztuk
Producent: Fabryka Broni Palnej „Radom"
Przepisy: Z.U.Ind. 1939 (wzór zatwierdzony tymczasowym Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych)

Elementy wyposażenia wartowni nr 5

Elements of equipment from guardhouse no. 5

Pozostałości dzwonka alarmowego zniszczonego eksplozją i odłamkami bomby lotniczej

Remains of an alarm bell damaged by an explosion and shrapnel from an aerial bomb

Budzik, który odmierzał czas służby wartowniczej

Alarm clock used to measure guard duty time

Pozostałości reflektora służącego do oświetlania przedpola wartowni

Remains of a lamp used to illuminate the forefront of the guardhouse

Puszka elektryczna – element instalacji elektrycznej w wartowni n[illegible]

Electric box – an element of electrical installation in guardhouse no. 5

Pozostałości polskiej łącznicy polowej ŁP 10, która wraz z telefonem polowym zapewniała łączność wartowni z dowództwem Składnicy oraz pozostałymi placówkami

Remains of the Polish ŁP 10 field switchbox, which together with the field telephone allowed for communication with the Depot command and other facilities

Odłamki pocisków, którymi niemiecka artyleria lądowa ostrzeliwała teren Składnicy

Fragments of shells which the German artillery used to attack the Depot

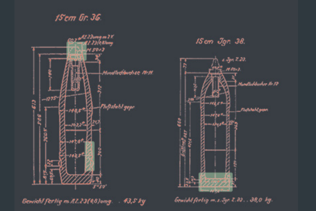

Odłamki pocisków kalibru 150 mm (15 cm Jgr. 38)

150 mm shell fragments (15 cm Jgr. 38)

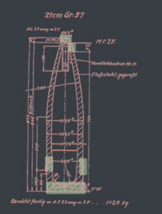

Pociski kalibru 210 mm

210 mm shells

KAPITULACJA
SURRENDER

Sytuacja obrońców Składnicy była bardzo trudna. W systemie obrony nie funkcjonowały już warlowanie nr 2 i 5, wybrakowane warlowanie nr 1 i 4, przytłoczeni narożnik, a stan tych, którzy pozostali, wynosił około 70 osób. Ponadto brakowało wody, materiałów wiążących opatrunkowych, korzystny okazywał sprzęt. Major Sucharski podjął decyzję o kapitulacji. Dnia godz. 10. 1% w skrzy budynku koszar zostały wywieszone biała flaga.

W toku walk machina obronna Składnicy działała bez zarzutu. Niekwestionowanie jest również bohaterstwo polskiej załogi – walczącej bez zewnętrznego wsparcia z przeważającym liczebnie i technicznie przeciwnikiem.

The situation of the depot's defenders becomes extremely difficult. The defence system trows guardhouse no. 2 and 5, while 1 and 4 are damaged. The number of the wounded is increasing, and the state of those who remain is 70 people. Moreover, there is lack of water, medicines and wound dressings. The field supply is worsenings. Major Sucharski decides to surrender. At approximately 10.15, a white flag is displayed in the barracks window.

During the entire siege, the depot's military defence installations trows proved extremely effective in stopping the enemy advance. Today we admire the great heroism of the Polish soldiers, who fought isolated against an overwhelming and militarily superior opponent.

Major Henryk Sucharski podczas kapitulacji, 7 września 1939 r.

Major Henryk Sucharski surrendering his troops 7 September 1939

STRATY
LOSSES

W czasie bombardowań obrony WST na Westerplatte poległo co najmniej 19 polskich żołnierzy, rannych zostało 28. Liczą zawyłkowiane, da tylu ch wkręg. Liczba zabitych po stronie niemieckiej wynosi co najmniej 200 ludzi. Wrzesień-październik na 10.1. Jednak, w tym przypadku, na to dane niepewne/wątpliwe.

At least fifteen Polish soldiers were killed during the heavy defence of the WTS. twenty-six were injured, although the casualties were probably bigger. The number of casualties on the German side is estimated at fifty killed and one hundred and twenty one wounded. These numbers, however, have not been confirmed.

Polscy żołnierze ranni w trakcie obrony Składnicy czekają na transport do szpitala. Pierwszy z lewej – por. Leon Pagon, w środku – st. sanitariusz Lakomiec, trzeci – strz. Jan Czyżel. 7 września 1939 r.

Wounded Polish soldiers awaiting transport to hospital. First on the left – Lieutenant Leon Pagon, in the middle – a sergeant Wiktor Lakomiec, third – Rifleman Jan Czyżel. 7 September 1939

LISTA ZIM NIEZYŁ POLSKICH POLEGŁYCH I ZRANIONYCH W CZASIE WALK ZRANIONYCH PODCZAS OBRONY WESTERPLATE

LIST OF POLISH SOLDIERS KILLED AND THOSE WHO DIED WHILE WOUNDED DURING THE DEFENCE OF WESTERPLATE

Starszy sierżant Wojciech Najzarek – śmiertelnie ranny 1 września w rejonie stacji kolejowej podczas pierwszego ataku na teren Składnicy.

Strzelec Konstanty (Stefan) Jezierski – poległ 1 września w trakcie bojowej wyrzutni nr 3.

Strzelec Bronisław Uss – śmiertelnie ranny 1 września w trakcie walk w rejonie placówki „Prolar".

Kapral Andrzej Kowalczyk – poległ 1 września w trakcie wysyłania ostatniej placówki „Prolar" do warlowania nr 5.

Plutonowy Adolf Petzuch – ranny 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Kapral Bronisław Peruski – poległ 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Kapral Jan Sajkara – poległ 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Starszy strzelec Władysław Okrasa (Okrasowski) – poległ 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Starszy legionista Ignacy Zatorski – poległ 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Legionista Józef Kita – poległ 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Starszy legionista Zygmunt Ziębo – poległ 2 września w kazamatach, w wyniku bombardowania.

Strzelec Władysław Jakubiak – poległ 2 września najpierwszej warlowni nr 4, w wyniku bombardowania.

Legionista Antoni Pring – poległ przedpołudniem 2 września w warlowni nr 5, w wyniku bombardowania.

Legionista Wilhelm Jakubiak – zmarł w szpitalu w nocy z 2 na 3 września na podpuszczy szpitalnej „Zofi".

Strzelec Jan Czyżel – ciężko ranny 7 września w warlowni nr 1, zmarł w gdańskim szpitalu, w nocy z 7 na 8 września.

Senior Sergeant Wojciech Najzarek – mortally wounded on 1 September in the area of the railway station during the first assault on the Depot.

Rifleman Konstanty (Stefan) Jezierski – killed on 1 September at the combat station of guardhouse no. 3.

Rifleman Bronisław Uss – mortally wounded on 1 September during the fighting in the area of the "Ferry" facility.

Corporal Andrzej Kowalczyk – killed on 1 September during the withdrawal from the "Ferry" facility to guardhouse no. 5.

Master corporal Adolf Petzuch – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Corporal Bronisław Peruski – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Corporal Jan Sajkara – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Rifleman 1st class Władysław Okrasa (Okrasowski) – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Legionnaire 1st class Ignacy Zatorski – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Legionnaire Józef Kita – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Legionnaire 1st class Zygmunt Ziębo – killed on 2 September in the barracks as a result of bombing.

Rifleman Władysław Jakubiak – killed on 2 September in guardhouse no. 4 as a result of bombing.

Legionnaire Antoni Pring – killed on 2 September in guardhouse no. 5 as a result of bombing.

Legionnaire Wilhelm Jakubiak – died in a field hospital during the night of 2 September, in the vicinity of the "Fort" field.

Rifleman Jan Czyżel – severely wounded on 7 September in guardhouse no. 1, died in hospital in Gdansk, on the night of 7 September.

NIEWOLA
CAPTIVITY

Po wywieszeniu białej flagi część załogi Westerplatte zgromadziła się przed koszarami na zajętej obiórce, a następnie ustąpiła do niewoli. Wszystkich zabrano do miasta najpierw do Sztabu Dowódcy Wojsk Lądowych, a potem do Sztabu 3 podobni rangi i załogom ich dane. Ranni zostali odesłani przez Niemców do gdańskich szpitali. Dowódcom niemieckie, obawiając się ataku ze poszczególnie obrońcy (rana Składnicy zostały zamknięcie przez obrońców, zażądali od Polaków oddzielnego ich przekazania.

Następnie polskich oficerów przewieziono do Hotelu Centralnego, a podoficerów i szeregowych – do Schroszewo. Wkrótce wszystkich zebrano w Sztabie Dowódcy Wojsk Lądowych, skąd pod silną ochroną niemieckiego konwoju zostali przewiezieni do Fortu Nr 1 w Gdańsku. Wszystkich wymienionych w tej części relacji WST, oraz dalsze losy do dnia dzisiaj są znane w pełni wyjaśnione, tematą przewaznie wskazuje na pewien brak. Rozstrzelanie na polowe wcześnie pochowano na cmentarzu w Zaspie.

Ostatecznie 19 wzięcia oficerowie zostali odesłani do oflagów, a reszta załogi 12 września odesłano do stalagów.

After flying the white flag, part of Westerplatte's crew gathered in front of the barracks, at their last assembly point, and let themselves be taken into captivity. All those capable of marching were taken to the Headquarters of the Commander of Land Forces, and then to Schroszewo. Wounded were transported to the city and were taken by the Germans to hospitals in Gdansk. Fearing that individual fortifies and the whole area of the depot were mined by the defenders, German command demanded that the Poles hand them over personally.

Afterwards, Polish officers were transported to the Central Hotel, and the NCOs and enlisted men – to a temporary prison in the forty of Bialoupe Dzika. On the night of September 7-8 reserve officers were taken to Oflags in Germany, while the remaining soldiers been transported to Stalags prison. Most happened soldiers afterwards remains in mystery. There are indications that the remains of Sergeant Rasinski were buried at the Zaspa Cemetery in Danzig. Ultimately, on 10 September, the officers were taken to Oflags while the rest of the crew was sent to Stalags on 12 September.

Obrońcy Westerplatte po przejściu na Pawł Siemion szykują się transport do tymczasowego aresztu w Białopolu Dzika. 7 września 1939 r.

Westerplatte defenders awaiting transport to a temporary prison in Białopolu Dzika after being moved to the Dzika Pole Prison. 7 September 1939

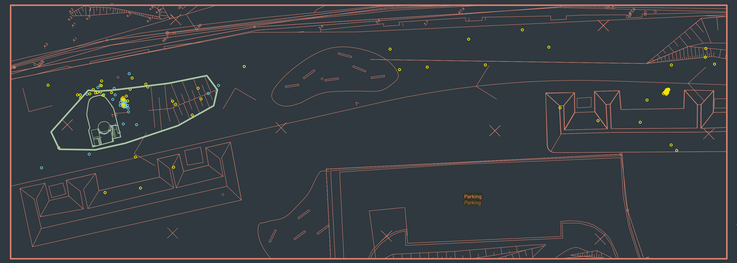

Legenda / *Legend*

Łuska polska
Polish scale

Łuska niemiecka
German scale

Placówka „FORT"
Facility "FORT"

0 50m

Współczesny plan okolic placówki „Fort" z zaznaczeniem miejsc odkrycia łusek polskiej i niemieckiej amunicji strzeleckiej

Contemporary plan of the vicinity of the "Fort" outpost, indicating the places where Polish and German small arms ammunition cartridges were found

Polskie łuski i łódki z placówki Fort oraz łuski niemieckie ze stanowiska karabinu maszynowego, który ostrzeliwał tę placówkę

Polish cartridges and clips from the "Fort" outpost and the German ones from the machine gun used against it

Zamek polskiego karabinu Mauser odnaleziony w okolicy placówki „Fort"

Bolt of a Polish Mauser rifle found in the vicinity of the "Fort" outpost

Łuski polskiej amunicji strzeleckiej wystrzelonej w trakcie obrony placówki „Fort"

Cartridges of Polish small arms ammunition fired during the defence of the "Fort" outpost

Orły wz. 1919 z czapek garnizonowych. Prezentowane egzemplarze odnaleziono w odległości około 20 m od zachodniej ściany warowni nr 5. Miejsce odkrycia orłów oraz widoczne uszkodzenia – zagięcia i nadtopienie – pozwalają przypuszczać, że należały one do obrońców warowni nr 5 i zostały wyrzucone siłą eksplozji na zewnątrz budynku w momencie jego zniszczenia 2 września 1939 r.

Mod. 1919 eagles from peaked caps. The presented items were found at a distance of approximately twenty metres from the western wall of guardhouse no. 5. The place where the eagles were discovered and visible damage – bending and melting – suggest that they belonged to the defenders of guardhouse no. 5 and were ejected from the inside of the structure by force of an explosion at the time of its destruction on 2 September 1939

Łuski niemieckiej amunicji strzeleckiej. Koncentracja 80 łusek z tej samej partii produkcyjnej odnaleziono w miejscu, w którym atakujący Niemcy najpewniej ulokowali karabin maszynowy ostrzeliwujący obrońców placówki „Fort"

Cartridges of German small arms ammunition. Concentration of eighty cartridges from the same production batch was found at the spot where the attacking Germans probably placed a machine gun to fire on the defenders of the "Fort" outpost

JEŃCY CYWILNI
CIVILIAN PRISONERS

Po zakończeniu obrony rozpoczęły się porządkowanie terenu Westerplatte. Do tego zadania władze niemieckie wyznaczyły jeńców cywilnych – Polaków aresztowanych w pierwszych dniach wrześniu na terenie Gdańska i Gdyni. Byli to pracownicy instytucji publicznych i urzędów, osoby inteligencji oraz przyszłe ofiary eksterminacji. Jeńców z Gdańska przetrzymywano na początkowo w więzieniu zorganizowanym w Victoriaschule, a później – w trzech obozach koncentracyjnych, zlokalizowanych przy dzisiaj ul. w gdańskiej dzielnicy Nowy Port (Stutthofer Straße), w Stadion Wolnego Miasta Gdańska oraz w Fischerschule przy ul. Fischera (obecnie ul. Kołobrzeska). Do prac przymuszeni byli również pracownicy nawet dwa tysiące więźniów. W grupie tej znajdzie się dziewięciu obrońców Westerplatte – pracowników cywilnych WST, którym Niemcy nie przyznali statusu kombatantów.

The clean-up of Westerplatte began just hours after the fighting finished. For this task, the German authorities appointed civilian prisoners – Poles from Gdańsk and Gdynia who had been arrested in the first days. They were employees of Polish institutions and offices, social activists, intelligentsia and gentry. Prisoners arrested in Gdańsk were initially held at the prison set up in the Victoriaschule and later – in three permanent camps. One of them was located in the Nowy Port/Neuwasser district of Gdańsk. It was there that some of the prisoners were forced to perform hard labour. The camp was designed. By 24 September, as many as two thousand prisoners did forced labour at Westerplatte. This group included nine defenders of Westerplatte, civil employees of the WTC, whom Germany refused to recognize as combatants.

Polscy jeńcy cywilni porządkujący koszary WST wkrótce po zakończeniu walk. Wrzesień 1939 r.

Polish civilian prisoners tidying the WTC barracks shortly after the fighting. September 1939

ZACIERANIE ŚLADÓW
COVER-UP

Więźniowie na Westerplatte byli zmuszeni do wykonywania ciężkiej pracy fizycznej, którą nadzorowali niemieccy strażnicy z SS, SA, Wehrmacht i Arbeitsdienst (Służba Pracy Niemiec). Zostawiano ich w zrujnowanych budynkach, bez dostępu do ciepłej strawy, odzieżnych zmian, zapałek i środków higienicznych. Brakowało nawet ciepłych ubrań. Ciężko i często wyczerpani zabierali się do wyburzania ścian wytrzymujących podciągnięte na budowę niemieckiego obozu Stutthof.

Aresztowanych wykorzystano głównie na pracę przymusową. Jeńców zmuszano do wyburzania ścian, które nie wytrzymywały ciężaru ruchu. Wiele osób zginęło przy pracy – z powodu chorób lub wyczerpania – lub morderstw. Kilkuset polskich więźniów rozstrzelano wskazówki związanych z funkcjonowaniem i obrony Składnicy.

The prisoners at Westerplatte were forced to perform heavy physical labour supervised by German guards from the SS, SA, Wehrmacht, and Arbeitsdienst (Nazi Labour Service). Prisoners had to remove debris and unexploded ordnance, clear fallen trees and brushwood, and perform demolition of buildings and the wall around the depot.

The prisoners were given starvation rations, were beaten and degraded. Working conditions were severe: there were shortages of warm clothes and footwear. These unable to work because of illnesses or exhaustion were executed. The bricks and depot equipment collected by the prisoners were used to build the German camp. Many prisoners died at work – from exhaustion or murder. Eventually, most of the facilities related to the operation and defence of Westerplatte were dismantled by prisoners.

Grupa jeńców cywilnych porządkujących teren Westerplatte. Na pierwszym planie widoczne ogrodzenie z drutu kolczastego wzniesione przez załogę Składnicy przed 1 września 1939 r. oraz grupa ciężarny pozostały po rozbiórce willi oficerskiej.

Fotografia wykonana jesią 1939/1940 r.

A group of civilian prisoners tidying up Westerplatte. The foreground shows the fence made of barbed wire by the Składnica garrison. I September 1939 and the ruins dating from the demolition of the officers' villa. Photograph taken in winter 1939/1940.

„DOBIJANIE ŻYWYCH PRACĄ" *
*"FINISHING THE LIVING OFF WITH LABOUR" **

Więźniów poczęstowano zakwaszonego w ziemniaczanych zabudowaniach Składnicy. Niedobory żywności jeszcze bardziej pogarszały i tak już trudne warunki życiowe. Jeńców wyżywiono wodnistą zupą, którą musieli spożywać w marszowych zbiórkach. Dzienna racja żywnościowa wynosiła 1 litr zupy oraz 125 g kawałek wojskowego chleba lub makaronu. Pozostałych pięć osób służyły polskie kobiety, zarządzewnie puszki i spożywczości, w ziemniaczanych zap. – kaszanki czy kapustnik. Dożywiano się nadgryzłami warzywami z dawnego ogrodu Składnicy i jedrzyczyn w parku. Jeńcy, w tym kobiety, pracowali w ciągu dnia w pełnym słońcu, bez dostępu do wody. Ci, którzy byli w Westerplatte od 1 września 1939 r. (Aussenstelle) obozu Stutthof, W czerwcu 1941 r. po zakończeniu prac porządkowych na półwyspie, wszystkimi zajmał przetransportowani do Stutthofu.

The prisoners at Westerplatte were forced to perform heavy physical labour supervised by German guards from the SS, SA, Wehrmacht, and Arbeitsdienst (Nazi Labour Service). Prisoners had to remove debris and unexploded ordnance, clear fallen trees and brushwood, and perform demolition of buildings and the wall around the depot. The prisoners were given starvation rations, were beaten and degraded. Working conditions grew worse, there were shortages of warm clothes and footwear. Those unable to work because of illnesses or exhaustion were executed. The bricks and depot equipment collected by the prisoners were used to build the German camp. Many prisoners died at work – from exhaustion or murder. Eventually, most of the facilities related to the operation and defence of Westerplatte were dismantled by prisoners.

* Relacja Kazimierza Brzuszkiewicza (więźnia obozu w Nowym Porcie) / *Memoirs of Kazimierz Brzuszkiewicz (prisoner of the camp in Nowy Port)*

Jeńcy na Westerplatte podczas wydawania posiłku. Racja żywnościowa składała się z zupy, kawałka suchego chleba rozwożonego i czarnej kawy. Jedzenia było mało dla mężczyzn pracujących ponad siły. Wie wspomnieniach uczestniczyli jest nowe

Prisoners at Westerplatte during meal time. Food rations included soup, a dry piece of white-grain bread, and black coffee. Food was barely enough for the men who had to work beyond their strength. Witnesses to the ordeal talk of widespread hunger and "finishing the living off with labour".

Nosidło do gruzu wykonane przez jeńców cywilnych z desek, które uzyskano z rozbieranych budynków Składnicy.
Po zakończeniu prac porządkowych niepotrzebne już nosidło wrzucono do jednego z lejów po eksplozji bomby i zasypano

Rubble carrier made by civilian prisoners with planks from the Depot's demolished buildings. When the cleaning job was over, the carrier, no longer necessary, was tossed into one of the bomb craters which was later filled in

Dolna część menażki oraz łyżka z polskiego niedbędnika wojskowego. Przedmioty odkryto w zagruzowanej piwnicy t.zw. starych koszar Składnicy. Budynek ten jeszcze w 1939 r. rozebrali jeńcy cywilni i wiązione z nimi można łączyć prezentowane przedmioty

The lower part of a canteen and a spoon from a Polish military mess kit. The objects were discovered in a ruined cellar in the so-called old barracks. The building was demolished by civilian prisoners in 1939 and the object on display can be traced back to it

Łyżka wykonana z fragmentu blachy. Jej twórcą najprawdopodobniej jeden z polskich jeńców pracujących przy porządkowaniu pobojowiska na Westerplatte

Spoon fashioned from a piece of sheet metal. It was probably made by one of the Polish prisoners working with the clean-up detail at the Westerplatte battleground

Łopata i kilof – narzędzia używane przez jeńców cywilnych w trakcie porządkowania terenu Westerplatte po walkach

Shovel and pick – tools used by civilian prisoners to clean up the Westerplatte area after the fighting

POWRÓT BOHATERÓW
RETURN OF THE HEROES

N
W E
S

Legenda / *Legend*

Jama grobowa
Grave pit

+0,42 Niwelacja (m n.p.m)
Level (meters above sea level)

IP. Inwentarz polowy
Field Catalog

Metal
Metal

Tkanina
Fabric

Skóra
Leather

Drewno
Wood

Szkielet nr 1 / *Skeleton no. 1*

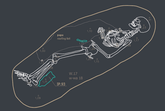

Szkielet nr 2 / *Skeleton no. 2*

IP. 90

Guzik bieliźniany wykonany z blachy cynkowej. Wyraźne wklęsnięcia i umieszczone we wnętrzu dwa otwory pozwalają na jego identyfikację jako guzika do wojskowej koszuli. Guziki takie produkowano według norm opracowanych w 1933 r.

An undergarment button made out of zinc plate. The clear indentation and two holes inside allow it to be identified as a military shirt button. Buttons like this were manufactured according to standards developed in 1933

IP. 93

Odłamek niemieckiej bomby lotniczej SC-50 znaleziony w jamie grobowej, w pobliżu stóp polskiego obrońcy. Bomby tego typu użyte zostały podczas nalotu Luftwaffe 2 września 1939 r.

A fragment of a German SC-50 aerial bomb found in the grave near the feet of the Italian defender. Bombs of this type were used by the Luftwaffe during the raid on 2 September 1939

IP. 131

Pojemnik na maskę przeciwgazową wz. 1924 zwaną RSC od pierwszych liter nazwisk trzech konstruktorów: Roberta, Sauniera i Cantota.
Była to pierwsza maska przeciwgazowa produkowana w Polsce w okresie międzywojennym na licencji francuskiej

Mod. 1924 gas mask container called RSC from the first letters of the names of its three designers: Robert, Saunier, and Cantot. It was the first gas mask manufactured under a French licence in Poland in the interwar period

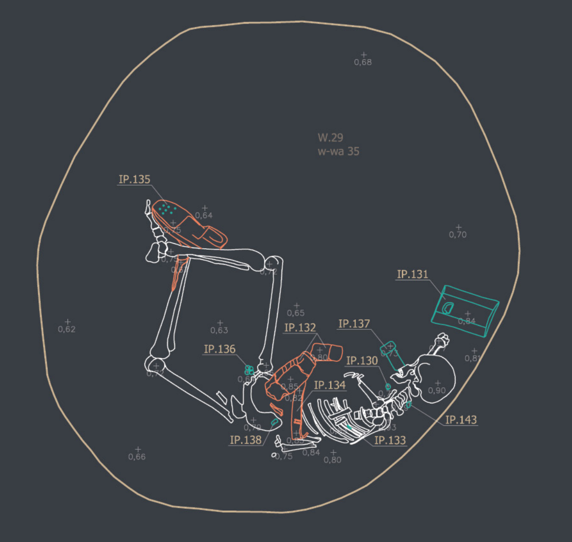

Szkielet nr 3 / *Skeleton no. 3*

IP. 135

But saperski wz. 1931. Obuwie tego wzoru było pozbawione sznurowadeł. Wciągało się je na stopę za pomocą uch znajdujących się po obu stronach cholewy, co w razie alarmu przyspieszało osiągnięcie gotowości bojowej. Obuwie takie weszło w skład wyposażenia żołnierzy z Westerplatte w II poł. lat trzydziestych XX w.

Mod. 1931 engineering corps boots. This model had no laces. The boots were pulled on with the bootstraps on either side of the top, which allowed a soldier to achieve combat readiness quicker. Boots like that were first issued to Westerplatte soldiers in the latter half of the 1930s

IP. 150

Polskie guziki mundurowe wz. 1928 odnalezione przy poległym

Mod. 1928 Polish uniform buttons found with the fallen soldier

IP. 134

Pas główny wz. 1931 wraz z ładownicą wz. 1922 oraz „żabką" wz. 1924 do mocowania bagnetu na pasie

Mod. 1931 main belt along with a mod. 1922 ammunition pouch and a mod. 1924 peg for mounting a bayonet on the belt

IP. 170

Skórzany pasek od spodni, który miał na sobie poległy

Leather belt from the trousers of the fallen soldier

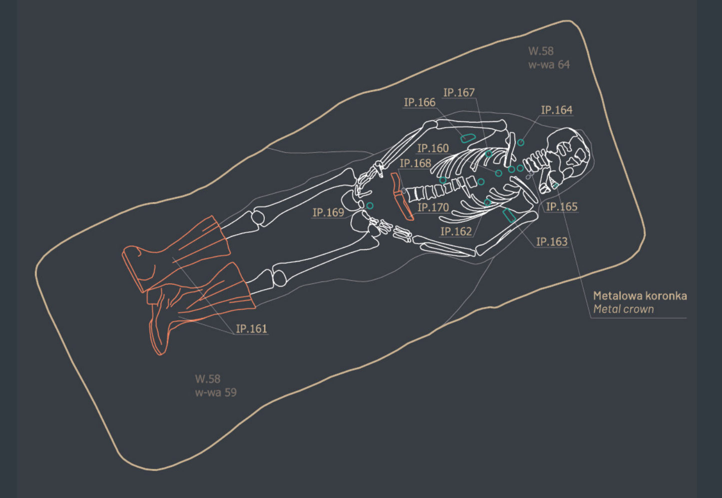

Szkielet nr 4 / *Skeleton no. 4*

IP. 159

Dwa haki mundurowe będące elementami kurtki sukiennej lub bluzy letniej służące do podtrzymania żołnierskiego pasa na linii talii. Umieszczano je po jednej sztuce na obu bokach munduru. Wykonane z blachy stalowej haki były cynkowane i pokrywane lakierem

Two uniform hooks being components of a cloth jacket or a summer jumper used to support the military belt and hold it at waist height. There was one on each side of the uniform. Made out of steel sheet, the hooks were zinced and lacquered

IP. 160

Polskie guziki mundurowe starszego i nowszego wzoru (wz. 1919 i wz. 1928). Na kurtce mundurowej poległego przyszyto oba typy, choć regulamin nakazywał stosowanie jedynie guzików wz. 1928

Polish uniform buttons of the older and newer models (mod. 1919 and mod. 1928). Both types were found on the uniform jacket, although regulations required only mod. 1928 buttons

IP. 200

Fragmenty skórzanej ładownicy wz. 1922. Noszone parami na pasie głównym ładownice zawierały po 45 nabojów umieszczonych w metalowych łódkach amunicyjnych. Widoczne ślady nadpalenia powstały w wyniku pożaru, który wybuchł w dolnej kondygnacji wartowni nr 5 wskutek bombardowania

Fragments of a mod. 1922 leather ammunition pouch carried in pairs on the main belt; the ammo pouches contained forty-five bullets each, in metal clips. Visible traces of burning occurred as a result of a fire which broke out on the lower floor of guardhouse no. 5 as a result of the Luftwaffe bombing

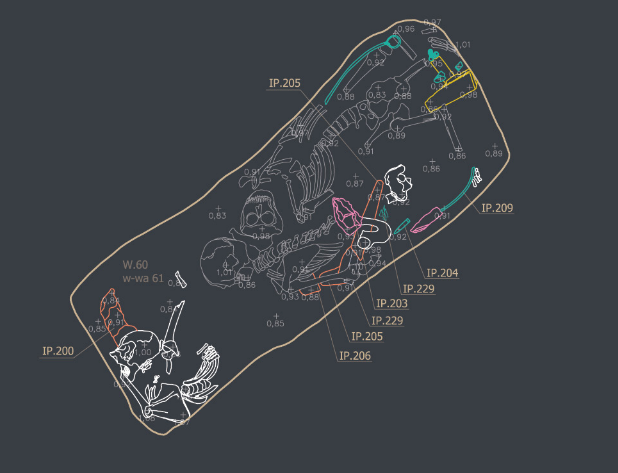

Szkielet nr 5 / *Skeleton no. 5*

IP. 174

Portfel skórzany (tzw. podkówka) należący do poległego

Leather wallet (so-called horseshoe) belonging to the fallen

IP. 261

Polskie guziki mundurowe (5 szt.) oraz guzik bieliźniany od koszuli wojskowej (1 szt.) znalezione wewnątrz czaszki szkieletu nr 5.
By ułatwić przeniesienie zwłok do mogiły okaleczona głowa poległego została prawdopodobnie owinięta wojskową kurtką

Polish uniform buttons (5 pcs.) and an underwear button from a military shirt (1 pc.). found inside the skull of skeleton no. 5. To facilitate the transfer of the corpse to the grave, the mutilated head of the fallen was probably wrapped in a military jacket

IP. 206

Skórzany portfel(?)zw. podkowiki odkryty na wysokości kieszeni piersiowej, w miejscu lewej kieszeni kurtki mundoru. W portfelu znaleziono 50 monet na łączną sumę 36 zł i 82 gr. Pieniądze te stanowiły prawdopodobnie część dwumiesięcznego żołdu wojskowego pod koniec sierpnia 1939 r. żołnierzom służącym na Westerplatte

Leather wallet (so-called horseshoe)found near the chest, where the left shirt pocket would normally be. Fifty coins were found in the wallet amounting to 36 złotys and 82 groszy. It was probably a part of a two-month soldier's wages paid out at the end of August 1939 to Westerplatte soldiers

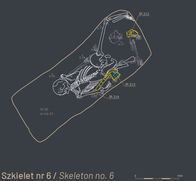

Szkielet nr 6 / *Skeleton no. 6*

IP. 251

Scyzoryk odnalezioną przy poległym

Folding knife found with the fallen soldier

IP. 253

Fragment tkaniny w kolorze khaki pochodzący prawdopodobnie z kurtki mundurowej

A khaki-colored piece of fabric, probably from the soldier's uniform jacket

Szkielet nr 7 / *Skeleton no. 7*

IP. 210

Ochraniacz lufy karabinu. Służył do zabezpieczenia przed zabrudzeniami oraz zniszczeniem krawędzi jej wylotu przez wycisk w czasie czyszczenia. Prezentowany egzemplarz został wyłowiony w 1933 r. przez firmę Perkun. Znajdują się na nim litery WP (Wojsko Polskie), między literami umieszczone godło państwowe oraz numer broni (1781), do której był przyżerowy ochraniacz

Rifle muzzle protector used to protect against dirt and damage to the edge of the muzzle by the rammed during cleaning. The presented item was made in 1933 by Perkun. It has the embossed letters WP (Polish Army), between them was the state emblem and the serial number of a weapon (1781) it was paired with.rs

IP. 230

Monety znalezione w portfelu należącym do poległego. Poza 10 polskimi monetami na łączną sumę 12 zł 84 gr znajdowały się tam 3 monety Miasta Gdańska

Coins found in a wallet belonging to a fallen man. Apart from 10 Polish coins for the total amount of PLN 12.84, there were also 3 coins by total of 8 pfennigs of the Free City of Gdańsk

IP. 232, 234

Guziki mundurowe wz. 1928 wykonane z cynku w dwóch rozmiarach/duży - 22 mm średnicy; mały - 18 mm średnicy). Na tarczy wytłoczone polskie godło państwowe. Liczba dużych guzików (7 sztuk) wskazuje, że pułkowy obrońca pocztowego został w kurtce mundurowej wz. 1936

Mod. 1928 uniform buttons in two sizes made of zinc (large – 22 mm diameter; small – 18 mm diameter). The Polish national emblem was embossed on the buttons face. The number of large buttons(7) indicates that the fallen defender was buried in a mod. 1936 uniform jacket

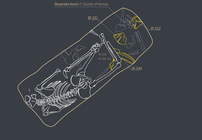

Szkielet nr 8 / *Skeleton no. 8*

IP. 234

Polskie wojskowe buty saperskie wz. 1931. Na podeszwie widoczna wyłoża data produkcji – 1928 r. Każdy żołnierz przydziały na Westerplatte otrzymywał taga typu obuwie oraz mundur z magazynów Składnicy. Zwracającą uwagę różnica w wyglądzie obu butów – jeden z nich został uszkodzony w wyniku podjaru zniszczonej warliwnie w 5.

Mod. 1931 Polish engineering corpa boots. Production date stamped into the sole – 1928. Each soldier who arrived at Westerplatte received boots and uniform from the Depot's stock. Attention is drawn to the difference in appearance between the boots – one of them was damaged in the fire of the destroyed guardhouse no. 5.

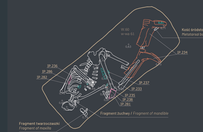

Szkielet nr 9 / *Skeleton no. 9*

IP. 206

Polski bagnet wz. 1929 do karabinów systemu Mauser z zachowanymi sygnaturami: WP (Wojsko Polskie) oraz PERUN (Towarzystwo i fabryk Motorów „Perkun" SA - producent bagnetu)

Mod. 1929 Polish bayonet for Mauser rifles with preserved markings: WP (Polish Army) and PERUN (Motor Factories Company „Perkun" Inc. - the bayonet's manufacturer)

IP. 213, 229, 250

Komora polskiej ładownicy amunicyjnej uszkodzona eksplozją oraz polskie ładki i pociski wysadzone na skutek działania wysokiej temperatury

The chamber of a Polish ammunition pouch damaged by an explosion and Polish shells and bullets blown up due to high temperature

IP. 222

Aluminiowy medalik, tzw. szkaplerz karmelitański. Po jednej stronie medalika znajduje się wizerunek Matki Boskiej Szkaplerznej trzymającej w prawej dłoni szkaplerz – tradycyjną szatę chroniącą habit zakonnika przed zabrudzeniem, a jednocześnie symbol opieki Maryi nad wiernymi. Po drugiej stronie umieszczone wizerunek Najświętszego Serca Jezusa

Aluminium medallion, so-called Carmelite scapular. On one side, it has the visage of Our Lady of Mount Carmel holding a scapular – a traditional garb protecting a monk's habit from dirt and at the same time a symbol of her protection over the habitat. On the other, the image of the Sacred Heart is seen

IP. 250

Aluminiowy medalik (tzw. szkaplerz karmelitański). Na awersie wizerunek Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus trzymającej szkaplerz, na rewersie – Najświętsze Serce Jezusa. Osoba nosząca medalik zobowiązywała się do naśladowania cnót Matki Bożej – pokory, posłuszeństwa i skromności

Aluminium medallion (so-called Carmelite scapular). On the face, the image of Our Lady with Baby Jesus holding a scapular is shown, on the back – the Sacred Heart. A person wearing the medallion swore to follow Our Lady's virtues – humility, obedience, and modesty

IP. 233

Pistolet Browninga model 1900 kal. 7,65 mm odkryty przy lewej kości udowej. Miejsce odkrycia broni wskazuje, że znajdowała się ona w lewej kieszeni spodni. Nadtopiona ebonitowych okładzin pistoletu powstały wskutek pożaru, do którego doszło w dolnej kondygnacji ruiny bombami warliwnie w 5

Mod. 1900 Browning pistol cal. 7.65 mm found near the left femur. The location where the weapon was discovered indicates that it was kept in the left trouser pocket. Ebonite lining melted in the fire of the lower storey of guardhouse no. 5 hit by the German bombs

„ZAKOPAĆ W JEDEN DÓŁ, ZRÓWNANY Z ZIEMIĄ”
“BURY IN A SINGLE HOLE AND LEVEL WITH THE GROUND”

Relacja Władysława Deika z 1965 r. / *An account by Wladyslaw Deik from 1965*

Jedną z pierwszych prac, do której zmuszono więźniów, było chowanie polskich żołnierzy poległych w trakcie obrony Składnicy. Na prowizoryczny cmentarz przeznaczono płaski, niezadrzewiony teren w pobliżu willi oficerskiej. Pogrzebano tam ciała żołnierzy poległych w pobliskiej wartowni nr 5 oraz zwłoki obrońców, które odnajdywano w innych miejscach WST. Część poległych wrzucono do osobnych dołów. Okazało się, że trudno jest wydobyć zakleszczone w ruinach wartowni szczątki żołnierzy. Niemieccy żołnierze chcieli oblać je benzyną i spalić, jednak ich dowódcy polecili wydostać zwłoki z ruin i pochować w zbiorowej mogile. Jeńcy oznaczyli pochówki trzema niewielkimi kopczykami i krzyżem zbitym z desek. Wkrótce, na rozkaz niemieckich nadzorców, zniszczono wspomniane oznaczenia, by nie dało się zlokalizować miejsca pogrzebania obrońców Westerplatte.

One of the first tasks which the prisoners were forced to do was to bury Polish soldiers who were killed during the battle. The makeshift graveyard was set up on a flat, treeless area near the officers’ villa. This graveyard was used to bury soldiers killed in the nearby guardhouse no. 5 as well as bodies of defenders found elsewhere within the MTD. Some were put in separate graves. It turned out that getting the bodies out of the collapsed ruins of the guardhouse presented quite a challenge. German soldiers wanted to douse them in petrol and burn them, but their commanders ordered them to get them out and bury them in a mass grave. The prisoners marked the sites with three small mounds and a cross they made out of some planks. Soon, the Germans ordered to take down these markings, so that the burial place of Westerplatte defenders was obliterated.

Zwłoki polskiego żołnierza poległego w górnej kondygnacji wartowni nr 5. Zdjęcie wykonane przez niemieckich żołnierzy 10 września 1939 r. Analiza zdjęcia i wyników badań archeologicznych wskazują, że na fotografii uwieczniono poległego st. leg. Ignacego Zatorskiego

Body of a Polish soldier killed on the upper floor of guardhouse no. 5. Photograph taken by German soldiers on 10 September 1939. Image analysis and results of archaeological research indicate that the photograph features Legionnaire first class Ignacy Zatorski

ZAPOMNIANE MOGIŁY
FORGOTTEN GRAVES

Od 2016 r. pracownicy Działu Archeologicznego MIIWŚ, równolegle z badaniami wykopaliskowymi, prowadzili wielotorowe badania historyczne. Ich celem było zlokalizowanie miejsca pochówku polskich żołnierzy poległych w obronie Westerplatte. Gromadzono i analizowano literaturę przedmiotu, archiwalne zdjęcia oraz relacje świadków wydarzeń. Śladów po grobach westerplatczyków poszukiwano w księgach cmentarnych oraz na wykonanych w latach czterdziestych XX w. zdjęciach lotniczych gdańskich cmentarzy. Na terenie dawnej Składnicy przeprowadzono szeroko zakrojone badania geofizyczne. Zlokalizowano, odsłonięto i udokumentowano relikty budynków, w pobliżu których we wrześniu 1939 r. pochowano poległych obrońców WST.

Since 2016, employees of the Archaeology Department of the Museum of the Second World War in Gdańsk have been conducting multi-track historical research and extensive excavation work. Their aim was to find the burial place of Polish soldiers who were killed in defence of Westerplatte. Literature on the subject, archival photographs, and eyewitness accounts of those events were collected and thoroughly analysed. Traces of grave sites of Westerplatte soldiers were searched for in burial records and aerial photographs of Danzig cemeteries taken in the 1940s. Extensive geophysical surveys were carried out on the site of the former depot. Several relics that came from the buildings near which the fallen defenders of the MTD were buried in September 1939 were located, excavated, and documented.

Mogiły polskich obrońców WST. Zwracają uwagę wojskowe rogatywki oraz krzyż zbity z desek, które na kopczykach ziemi umieścili polscy jeńcy cywilni grzebiący zmarłych. Wrzesień 1939 r.

Graves of Polish defenders of the MTD. Attention is drawn to four-point caps and a cross made by nailing a few planks together, placed on earth mounds by Polish civilian prisoners assigned to burial duty. September 1939

POWRÓT BOHATERÓW
THE HEROES RETURN

Zgromadzone informacje umożliwiły dokładne zlokalizowanie miejsca, w którym we wrześniu 1939 r. pochowano poległych obrońców Westerplatte. Niemal dokładnie 80 lat od ich pogrzebania, 24 września 2019 r., odkryto pierwszą mogiłę. Szczątki polskiego żołnierza znajdowały się jedynie 40 cm pod powierzchnią gruntu w niewielkim, pospiesznie wykopanym dole. W ciągu kilku tygodni badań archeolodzy odkryli łącznie pięć mogił, w których pogrzebano dziewięciu polskich bohaterów. Doły, do których wrzucono ich ciała, znajdowały się kilkanaście metrów od głównej drogi prowadzącej do pomnika Obrońców Wybrzeża na Westerplatte. Mimo to przez dziesięciolecia mogiły westerplatczyków, którzy oddali życie w obronie Ojczyzny, pozostawały zapomniane.

Finding the exact 1939 burial site of the fallen Westerplatte defenders was possible through analysis of information gathered in the course of archaeologists’ research. Almost eighty years after their burial, on 24 September 2019, the first shallow grave was discovered. The remains of the Polish soldiers were buried under a 40-cm layer of dirt, in a small, hastily dug hole. In the weeks of research that followed, archaeologists discovered a total of five grave sites where nine Polish heroes were buried. The holes into which their bodies were tossed were located just several metres from the main road leading to the Monument to the Defenders of the Coast at Westerplatte. For decades, despite this proximity to the main Westerplatte sightseeing path, the graves of the Westerplatte fighters remained forgotten.

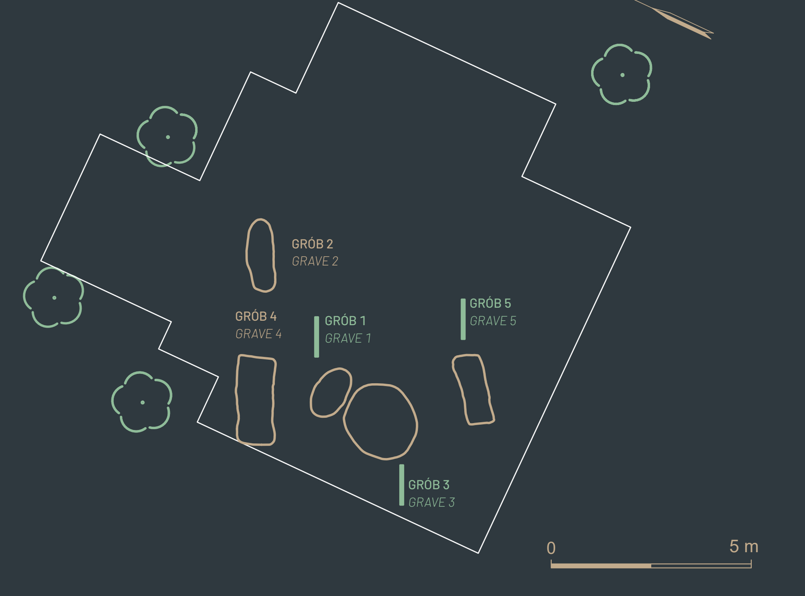

Plan wykopu archeologicznego z [illegible] odkrytych grobów, w układzie [illegible] widocznego na zdjęciu [illegible]

Archaeological excavation plan with [illegible] of discovered graves, in a layout [illegible] visible on the archival photograph

Zdjęcie archiwalne mogił polskich żołnierzy wykonane po zakończeniu walk we wrześniu 1939 r. (Źródło: MIIWŚ)

Archival photograph of graves of the Polish soldiers taken after the battle in September 1939. (Source: Museum WWII Gdańsk)

ODKRYCIE
DISCOVERY

Odkrycie szczątków dziewięciu poległych obrońców Składnicy zapoczątkowało interdyscyplinarny projekt badawczy prowadzony przez Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Instytut Pamięci Narodowej i Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie. Jego głównym celem jest identyfikacja osobowa wszystkich odnalezionych żołnierzy. W wyniku żmudnej i drobiazgowej pracy specjalistów do września 2022 r. ustalono tożsamości siedmiu obrońców. Trwają prace zmierzające do identyfikacji pozostałych dwóch poległych. Podczas uroczystego pogrzebu, który odbył się 4 listopada 2022 r., odnalezieni bohaterowie spoczęli wraz ze swoim dowódcą, mjr. Henrykiem Sucharskim, na nowo powstałym cmentarzu Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte. Po ponad 83 latach Ojczyzna dopełniła obowiązku względem swoich obrońców, oddając im należny hołd.

With the discovery of the remains of nine fallen defenders of Westerplatte, an interdisciplinary research project was launched in joint collaboration of the Museum of the Second World War in Gdańsk, the Institute of National Remembrance, and the Pomeranian Medical University in Szczecin. Its main objective was to identify the skeletal remains that were exhumed. Arduous and thorough work by forensic specialists revealed the identities of seven defenders by September 2022. Work is underway to identify the other two fallen. During the ceremonial funeral held on 4 November 2022, the Polish heroes were buried together with their commander, Major Henryk Sucharski, at the newly established Polish Military Cemetery at Westerplatte. After more than 83 years, their Homeland fulfils its obligation towards its defenders by paying them proper tribute.

ŻOŁNIERZE ODNALEZIENI W TRAKCIE BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH MOGIŁ W 2019 R.
SOLDIERS FOUND DURING ARCHEOLOGICAL RESEARCH OF THE GRAVES IN 2019

PLUTONOWY ADOLF PETZELT (SZKIELET NR 1)
MASTER CORPORAL ADOLF PETZELT (SKELETON NO. 1)

Adolf Petzelt urodził się w 1906 r. w Kałuszu, w województwie stanisławowskim (ob. Ukraina). W latach 1926–1927 służył w 49. Pułku Piechoty w Kołomyi. Jesienią 1938 r. został przeniesiony na Westerplatte z 6. Pułku Piechoty Legionów w Wilnie. Petzelt był zapalonym miłośnikiem kąpieli morskich i dbania o tężyznę fizyczną. Znany był ze swojego profesjonalizmu oraz koleżeńskiej postawy wobec podwładnych. 31 sierpnia 1939 r. został wyznaczony na dowódcę wartowni nr 5. W trakcie bombardowania Luftwaffe 2 września wydał rozkazał, by żołnierze schronili się w dolnej kondygnacji budynku. Zginął w gruzach zniszczonej wartowni.

Adolf Petzelt, born in 1906 in Kałusz, in Stanisławowskie Voivodeship (currently Ukraine). Between 1926 and 1927, he served in the 49th Infantry Regiment in Kołomyja. In autumn 1938, he was transferred to Westerplatte from the 6th Legion Infantry Regiment in Vilnius. Petzelt was a fan of swimming in the sea and took great care of his physical fitness. He was generally known for his professionalism and a friendly attitude towards subordinates. On 31 August 1939 he was appointed commander of guardhouse no. 5. During bombing by the Luftwaffe on 2 September, he ordered his team to hide on the lower storey of the building. He was killed in the rubble of the destroyed guardhouse.

STARSZY LEGIONISTA ZYGMUNT ZIĘBA (SZKIELET NR 2)
LEGIONNAIRE FIRST CLASS ZYGMUNT ZIĘBA (SKELETON NO. 2)

Zygmunt Zięba urodził się w 1914 r. we wsi Poręba Żegoty, w województwie małopolskim. Na Westerplatte trafił w stopniu legionisty we wrześniu 1938 r. z 5. Pułku Piechoty Legionów w Wilnie. Początek działań bojowych zastał go w rejonie placówki „Prom”. W trakcie obrony placówki został ranny w głowę, po czym przeniesiono go do prowizorycznego szpitala znajdującego się w koszarach. W trakcie bombardowania Luftwaffe 2 września został ponownie ranny i zmarł wskutek odniesionych obrażeń. Ciało żołnierza zostało wrzucone do jamy grobowej wraz z przedmiotami znalezionymi w trakcie porządkowania terenu Westerplatte przez polskich jeńców cywilnych po zakończeniu obrony WST.

Zygmunt Zięba was born in 1914 in the village of Poręba Żegoty in the Małopolskie Voivodeship. Transferred from the 5th Legion Infantry Regiment in Vilnius, he started his service at Westerplatte as a legionnaire on September 1938. The fighting caught him in the vicinity of the “Ferry” defensive outpost. During its defence, he suffered a head wound, after which he was moved to the makeshift hospital in a barracks. During the Luftwaffe bombing on 2 September, he was wounded again and died as a result of his injuries. His body was thrown into the grave along with objects found during the clean-up of Westerplatte by Polish civilian prisoners after the battle of Westerplatte was over.

STARSZY LEGIONISTA IGNACY ZATORSKI (SZKIELET NR 3)
LEGIONNAIRE FIRST CLASS IGNACY ZATORSKI (SKELETON NO. 3)

Ignacy Zatorski urodził się w 1915 r. Na Westerplatte trafił w marcu 1939 r. z 4. Pułku Piechoty Legionów w Kielcach. W chwili rozpoczęcia działań wojennych znajdował się na placówce „Wał” (wschodni odcinek obrony), później zaś został wycofany do placówki „Fort”. Po południu 2 września 1939 r. Zatorski udał się na posiłek do wartowni nr 5, gdzie zastał go nalot Luftwaffe. Zginął w zbombardowanym budynku.

W 2019 r. archeolodzy MIIWŚ szczegółowo przeanalizowali archiwalne niemieckie zdjęcia ukazujące zniszczoną wartownię. Na kilku fotografiach, wśród gruzu górnej kondygnacji budynku, dostrzeżono zwłoki polskiego żołnierza. Porównanie szczegółów widocznych na zdjęciach z wynikami badań archeologicznych pozwoliło stwierdzić, że na obrazach utrwalono poległego legionistę Zatorskiego. Jego ciało, najpewniej jako pierwsze, pogrzebano w dole na zachód od wartowni, wyznaczając w ten sposób miejsce kolejnych mogił.

Ignacy Zatorski was born in 1915. He was assigned to Westerplatte in March 1939 from the 4th Legion Infantry Regiment in Kielce. When fighting broke out, he was at “Embankment” outpost (eastern section of the defence line) but soon withdrew to the “Fort” outpost. In the afternoon of 2 September 1939, Zatorski went for a meal to guardhouse no. 5, where he was caught by the Luftwaffe raid. He was killed in that building.

In 2019, the archaeologists of the MIIWŚ analysed archival German photographs depicting the destroyed guardhouse. Several photographs show Zatorski’s body among the rubble of the upper floor. Comparison of the details visible in the photographs with the results of archaeological excavations made it possible to conclude that the pictures indeed show Legionnaire Zatorski. Probably his body was first buried in a hole to the west of the guardhouse, thus designating the location for the rest of the graves.

SZKIELET NR 4
SKELETON NO. 4

Szczątki niezidentyfikowanego polskiego żołnierza z obrażeniami czaszki oraz licznymi odłamkami w rejonie klatki piersiowej i jamy brzusznej. Poległy znajdował się w pojedynczej mogile, w pozycji horyzontalnej na plecach, z rękoma skrzyżowanymi na brzuchu. Pochowano go w mundurze, o czym świadczą odnalezione haki i guziki mundurowe. Położenie szkieletu wskazuje, że ciało zostało ułożone na dnie jamy grobowej – nie było tam bezceremonialnie wrzucone, jak w przypadku pozostałych odnalezionych poległych.

Remains of an unidentified Polish soldier with cranial injuries and numerous shrapnel in the chest and abdominal cavity area. The person was in a single grave, in a horizontal position on the back, with arms across the abdomen. He was buried wearing his uniform, as evidenced by the hooks and buttons found. The position of the skeleton indicates that the soldier was laid at the bottom of the grave – his body, just like the bodies of the other fallen, was dumped with complete disregard for human dignity.

SZKIELET NR 5
SKELETON NO. 5

Szkielet niezidentyfikowanego polskiego żołnierza odnaleziony w mogile zbiorowej. Kości nosiły ślady działania wysokiej temperatury i urazów spowodowanych uderzeniami odłamków. Szczątki znajdowały się w dwóch skupiskach, w obrębie jamy grobowej. Charakter obrażeń zaobserwowanych na kościach wskazuje, że poległy należał do obsady wartowni nr 5 zniszczonej w wyniku bombardowania Luftwaffe. Przy szkielecie natrafiono na przedmioty osobiste zmarłego – portfel (tzw. podkówkę), skórzaną papierośnicę z lufką do papierosów oraz elementy wojskowego umundurowania i wyposażenia: guziki mundurowe, hak mundurowy i pas z ładownicami.

A skeleton of an unidentified Polish soldier found in a mass grave. The bones show signs of exposure to high temperature and an injury caused by shrapnel impact. The remains in the grave were positioned in two groups. The nature of injuries observed on the bones indicates that the fallen was part of the crew of guardhouse no. 5 destroyed as a result of the Luftwaffe bombing. Personal belongings were found with the skeleton – a wallet (so-called horseshoe), leather cigarette case and holder, and elements of military uniform and equipment: uniform buttons, hook, and belt with ammunition pouches.

KAPRAL JAN GĘBURA (SZKIELET NR 6)
CORPORAL JAN GĘBURA (SKELETON NO. 6)

Jan Gębura urodził się w 1915 r. w Połągwi, w województwie świętokrzyskim. W marcu 1939 r. trafił na Westerplatte z 4. Pułku Piechoty Legionów w Kielcach. W sierpniu 1939 r. został przydzielony do wschodniej linii obrony półwyspu. 1 września znalazł się w obsadzie wartowni nr 5, w której gruzach zginął następnego dnia, w trakcie bombardowania Luftwaffe. Po zakończeniu obrony Westerplatte jego ciało wrzucono do zbiorowej mogiły. Na szczątkach poległego zaobserwowano rozległe obrażenia głowy oraz dolnych i górnych kończyn. Były one spowodowane działaniem wysokiej temperatury i uderzeniami odłamków.

Jan Gębura was born in 1915 in Połągiew in the Świętokrzyskie Voivodeship. In March 1939, he was transferred to Westerplatte from the 4th Legion Infantry Regiment in Kielce. In August 1939, he was assigned to the eastern line of Westerplatte defence line. On 1 September, he was posted at guardhouse no. 5, where he was killed the following day during the Luftwaffe raid. When the Westerplatte battle was over, his body was thrown into a mass grave. The remains bear extensive head, upper and lower limb injuries. They were caused by high temperature from the blast and shrapnel.

LEGIONISTA JÓZEF KITA (SZKIELET NR 7)
LEGIONNAIRE JÓZEF KITA (SKELETON NO. 7)

Józef Kita urodził się prawdopodobnie w 1915 r. Był legionistą w 4. Pułku Piechoty Legionów w Kielcach. W marcu 1939 r. został przeniesiony na Westerplatte. W trakcie służby na półwyspie pełnił funkcję ordynansa komendanta Składnicy, mjr. Henryka Sucharskiego. 1 września 1939 r. należał do obsady wartowni nr 5. W trakcie nalotu Luftwaffe 2 września poniósł śmierć w jej gruzach. Po zakończeniu walk o WST jego szczątki wrzucono do jednego dołu wraz z innymi poległymi. Na szkielecie zaobserwowano bardzo silne obrażenia czaszki oraz górnych i dolnych kończyn, które powstały w trakcie zniszczenia wartowni nr 5.

Józef Kita was born in 1915 (his estimated year of birth). He was a legionnaire in the 4th Legion Infantry Regiment in Kielce. In March 1939, he was transferred to Westerplatte. During his service at Westerplatte, he was orderly to the commandant of the Depot, Major Henryk Sucharski. On 1 September 1939 he was part of the crew of guardhouse no. 5. He was crushed to death under the rubble in the Luftwaffe raid of 2 September. After the fight for the MTD was over, his remains were thrown into a hole with the other killed Polish soldiers. Severe injuries to the skull and the upper and lower limbs were observed on the skeleton, which occurred during the destruction of guardhouse no. 5.

STARSZY STRZELEC WŁADYSŁAW OKRASA (OKRASZEWSKI) (SZKIELET NR 8)
RIFLEMAN FIRST CLASS WŁADYSŁAW OKRASA (OKRASZEWSKI) (SKELETON NO. 8)

Władysław Okrasa (Okraszewski) urodził się w 1916 r. w Skolimowie, w województwie mazowieckim. Na Westerplatte trafił w lipcu 1939 r. z 36. Pułku Piechoty Legii Akademickiej w Warszawie. W karcie ewidencyjnej Składnicy zapisano, że Okrasa - z wykształcenia piekarz – został przydzielony do drużyny administracyjnej. To prawdopodobnie on po południu 2 września, czyli na chwilę przed nalotem Luftwaffe, dostarczył ciepły posiłek załodze wartowni nr 5. Zginął w gruzach zbombardowanego budynku. Jego szczątki spoczęły w zbiorowej mogile. Na kościach szkieletu zaobserwowano liczne uszkodzenia spowodowane działaniem wysokiej temperatury i uderzeniami odłamków.

Władysław Okrasa (Okraszewski) was born in 1916 in Skolimów, Mazowieckie Voivodeship. Assigned from the 36th Academic Legion Infantry Regiment in Warsaw, he started his service at Westerplatte in July 1939. The Depot’s filling card states that Okrasa – a baker by trade – was assigned to the administrative staff. It was probably he who, on 2 September, moments before the Luftwaffe raid, delivered the hot meal to the crew of guardhouse no. 5. He was killed in this guardhouse. His remains were buried in a mass grave. Numerous injuries were observed on the skeleton, caused by high temperature from the bomb blast and shrapnel.

KAPRAL BRONISŁAW PERUCKI (SZKIELET NR 9)
CORPORAL BRONISŁAW PERUCKI (SKELETON NO. 9)

Bronisław Perucki urodził się w 1915 r. Do służby w 77. Pułku Piechoty w Lidzie został powołany w 1938 r., a na Westerplatte trafił 13 sierpnia 1939 r. 1 września znajdował się w obsadzie wartowni nr 5. Poległ w trakcie jej bombardowania 2 września 1939 r. Po zakończeniu walk zwłoki kaprala Peruckiego wrzucono do dołu wykopanego przez polskich więźniów w pobliżu wartowni. Na rozkaz niemieckich nadzorców pogrzebano tam jeszcze czterech poległych. Na odnalezionych kościach zaobserwowano liczne obrażenia czaszki oraz prawej kończyny górnej i dolnej.

Bronisław Perucki was born in 1915. He was drafted into service with the 77th Infantry Regiment in Lida in 1938 and appointed for service at Westerplatte on 13 August 1939. On 1 September he was part of the crew of guardhouse no. 5. He was killed during the bombing of 2 September 1939. After the fighting ended, Corporal Perucki’s body was tossed into the hole dug out by Polish prisoners near the guardhouse. At the order of their German supervisors, four more Polish soldiers were buried there. Numerous injuries to the skull and to the right upper and lower limbs were observed on the skeleton.

PAMIĘTAJMY, ŻE JESTEŚMY STRAŻNIKAMI UJŚCIA WISŁY!
REMEMBER WE ARE THE GUARDIANS OF THE MOUTH OF THE VISTULA RIVER!

Cytat z Kalendarzyka Polonii w WMG na rok 1939 pod tygodniem z 1.IX (BG PAN)
Quote from Free City of Danzig Polonia Diary for 1939 under week with 1.IX.

ZAŁOGA WESTERPLATTE BRONI SIĘ NADAL

THE POLISH SOLDIERS AT WESTERPLATTE CONTINUE THEIR RESISTANCE

Komunikat nr 3 sztabu głównego Naczelnego Wodza z dnia 3.IX.1939 r.

Announcement no. 3 dated 3 September 1939 by Headquarters of Commander in Chief

Mogiły poległych obrońców Westerplatte.
W tle widoczne ruiny wartowni nr 5.
Zdjęcie wykonane po 10 września 1939 r.

Graves of the fallen Westerplatte defenders.
In the background, ruins of guardhouse no. 5. can be seen. Photograph taken after 10 September 1939

Wartownia nr 2 w trakcie rozbiórki. Po lewej stronie fotografii widoczne drewniane nosidło wykonane i używane przez jeńców cywilnych do transportu gruzu. W tle budynek koszar WST.
Wiosna 1940 r.

Guardhouse no. 2 being dismantled. On the left-hand side of the photograph, a wooden carrier to transport rubble made and used by civilian prisoners is visible. In the background, the MTD barracks. Spring of 1940

Obrońcy Westerplatte w drodze do niewoli

Westerplatte defenders on their way to captivity

Oddział wartowniczy WST na Westerplatte, 1931 r.

MTD guard unit personnel during an assembly, 1931

Pocztówka z widokiem wschodniej elewacji głównego budynku kuracyjnego (Kurhausu) na Westerplatte. Początek XX w.

Postcard with a view of the eastern facade of the main spa building (Kurhaus) at Westerplatte. Early 20th century

Element jednej z bram zdobiących drogi spacerowe w okolicach Kurhausu na Westerplatte

Element of one of the gates decorating walkways near the Kurhaus at Westerplatte